



Год. IV.

Број 43.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АУТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК:

УРЕДНИЦИ:

Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

Протојереј Јован Јеремић и Сава Петровић.

У Новом Саду у недељу 23. октобра 1894.

МАТЕРИЈАЛИЗАМ И ВЕРА.

По немачком и руском прерадио **Сава Теодоровић**, професор и катихета у кр. вел. реалци.

(Наставак).

Полазећи даље у критиковању материјализма, сретамо питање које се нашем мишљењу и нехотице намеће: откуда зна материјализам, да у опште имаде *атом*? Путем искуства и чулног осећања не може до те претпоставке dospети, јер су атоми — као што сам вели — најситнији делићи твари, који се не могу растезати нити делити, те се по томе ни чулном проматрању не могу подврћи. До те претпоставке могло би се дакле само путем мишљења доћи. Но материјализам баш *пориче* све, што се не да чулима осетити и што се физикално не да измерити. Тако материјалиста Фогт вели: „Са границом чулнога искуства поставља се граница и мишљењу“ (Köhlbergl. u. Wissensch. стр. 108.). Исто се тако изражава и Молешот: „Сво познање је чулно“

(Kreisl. des Lebens стр. 387.); а на сличан начин, само у извесној варијацији изражава се и Фајербах: „Само објекат који чулима подлежи, или само оно, што је чулно, то је у истини стварно“. — Тако се материјализам већ при првом покушају, да се научним путем оправда, заплете у очевидна протусловља са својим сопственим начелом, пошто он само оно као стварно узима, што се даје чулима осетити и уједно оно, што се чулима не да приметити, као основ свему бићу признаје. С тога и један од самих представника материјализма, Вирхов, налази се присиљеним, да призна: „да је цела наука о атомима проста хипотеза и питање је еда ли ће се моћи трајно одржати и да ли даје задовољавајуће решење у погледу на свет“. (Archiv für pathol. Anatomie IX. с. 12.)

2.) Материјализам тумачи, да су атоми сами од себе, нестворени, вечни, *апсолути*; али је апсурдно претпоставити више апсолутних, т. ј. најсавршенијих бића. Здрав разум упућује нас неопходно на *једно* апсолутно, најсавршеније биће; јер ја ако усвојим више апсолутних савршених бића, могао бих још неко биће замислити, које *над* том множином стоји, у коме су својства, која се у тим тобоже најсавршенијим бићима *одељена* налазе, — *спојена*; те би *шек шо биће било најсавршеније*. И још даље: ти атоми, као што материјализам вели, налазе се у вишеброју; но сваки вишеброј је *број*, те као такав ограничен, променљив, *условљен*; како дакле могу по томе ти атоми бити апсолутни и безусловни? Та број је облик, у коме се све створено појављује, а ако материјалиста вели, да је тај вишеброј атома *бесконачан*, он тиме потврђује неки „бескрајни број“; но таква тврдња садржи у себи ново протусловље, јер сваки број као такав, т. ј. према идеји може се множити, а што се може умножавати, то не може бити бесконачно. — Атоми су даље — веле — последњи узрок свију твари; а пошто таквих има у *множини*, тиме се тврди, да постоји *множина* последњих узрока, што је опет апсурдно, јер *последњи* узрок или *крајњи* — као што је већ Аристотел сазнао, — може бити само *један*, према коме би остали узроци били само посредни, јер иначе би имали један ланац, кога горња карика, која треба да држи цели ланац, у ваздуху виси.

3.) Но можда ће нам који присташа материјализма приметити: нису атоми као такви последњи узроци света и твари у њему; него су они постали усљед међусобног деловања атома једног на другог, — дакле усљед њихове *комбинације*. Но и с том претпоставком није му систем ни у разумљивости, па ни у вероватности или могућности баш ништа добио; на против, тиме је опет нову противност изрекао. Јер по основној претпоставци материјализма, атоми су *безусловна* бића, па како могу дакле један на другог деловати, т. ј. *међусобно се условљаваши*? Тада би баш безусловно било условљено, — што је *contradictio in adjecto*. — Даље, свако међусобно деловање атома претпоставља наизменично међусобно *кретање* и усљед тога произведено *груписање* истих. Но откуда сад то? — Одговор може

бити само двојак: материјалиста нам каже: то међусобно кретање атома почело је тек у *времени*; или каже: атоми су *од вечности* у кретању. Но у оба случаја ударамо о нове загонетке и протусловља. Јер у првом случају морамо питати: па *зашто* су ти атоми дошли у кретање? Сами од себе нису се могли ставити угибање; јер где имаде спонтана кретања или рада, тамо има и *живота*; а атоми су као чисто тварни елементи без живота. Даље, материја је, као што уче основи физике, по себи лења, те се не може ставити угибање, ако није добила импулз од некога узрока, који лежи ван ње; а ако нам материјалиста примети, да је кретање атома вечно, тада тврди, да је кретање *бишно* и *неопходно* својство материје, што се противи основној науци физике и искуству. По томе је сасвим неоснована тврдња, кад материјализам, доспевши до краја излагања свога система, вели, да његов систем није неразуман и ненаучан, него само таман и непојмљив; јер он је, — као што смо напред видели, — сам по себи пун протусловља и апсурдности и сваки нови изговор води даљим немогућностима. Врло добро дакле примећује један новотар у погледу тога система: „Тешко да се може и у ком другом тумачењу светскога постанка тако огроман конгломерат протусловља скупити, као у науци материјализма. Из непроменљивога проистиче промена; из непропадљивога пропадљивост; из апсолутног мира кретање; из мртвила живот; из несвеснога свест; из узрока, који слепо делују — сврха; из неразумнога разум; из бездушнога дух“ (Hoffmann „Zur Widerlegung der absol. u. bedingten Atomistik“ стр. 22.). Материјализам дакле грешни, кад тврди, да је свет нешто, што је само од себе постало, што само себе одржава, само у себи почива и ни од каквог вансветског узрока не зависи; он се особито вара, кад мисли, да може Њутном откривени закон о гравитацији као потпору свом систему употребити. Кад би материјалиста, загледавши у дела тога тако исто великог научењака, као и искреног и верног хришћанина, свеје криво и пуно предрасуда учење о свету хтео поправити, он би нашао, да Њутн изрично вели, да се *почешак* кретања из закона и *факта* гравитације никако не може разјаснити (Philos. nat. princ. I. III.). „Нико — вели Њутн — који у природним стварима приличну способност

WWW.UNI
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

мишљења имаде, не може никада тај несмисао прихватити. Гравитација се мора произвести неким *агенсом*, који постојано по означеним законима *делује*“ (Newton, W. W. IV. стр. 438.). Па и сам *Вирхов*, који материјализму нагиње, мора да призна: „Као год што се кугла из топа не креће услед снага, које су у њој, и као што снага, којом друга тела погађа, није проста резултанта својстава њене супстанције, тако се исто не крећу небесна телеса *сама од себе*; а тако исто се не може снага њихова кретања просто из њихова облика и смесе изводити“ (Gesammelte Abhandl. 2. Aufl. 1856.). Да последњи узрок кретања атома не може лежати у њима самима, јер тај узрок у опште не може бити ништа материјално, показује кратко, али умесно учени *De Maistre*, који каже: „Материјални узрок је савршено протусловље. Материја само одржава радиност кретањем; пошто је дакле свако кретање неко *дејство*, то оно не може бити *узрок*. Свуда претходи оно, што покреће, ономе, што је покренуто, оно, што води, ономе, што се води. Материја не може ништа; она управо и није ништа, до ли доказ духа“ (Abendst. v. St. Petersburg I. 285.)

У осталом не треба мислити, да тврдњу: да се сва тела састоје из атома, треба по себи забацити, или, да она баш порицању Бога мора водити. На против, она правилно схваћена води вери у једно највише биће, које је *пре* света а *над* њим. Основна заблуда материјалиста у науци о атомима, из које све даље лажне посљедице потичу, лежи управо, као што смо се уверили, у скроз апсурдној претпоставци, да су ти атоми апсолутни, вечни, и по томе нестворени. Један философски автор нашега доба, доказује то овако: „Атоми су међу собом један другим условљени; свака условљеност претпоставља неки услов, који је као оно, што условљава, — безуслован; но тај услов не може лежати у самим атомима; јер условљено не може бити уједно безусловно, — дакле услов те условљености, лежи ван атома и над њима, те је по томе и основ њихове екзистенције, ми га називамо — *Богом*“ (Ulrici, „Gott u. d. Natur“ стр. 314.)

Исто тако је и наука, да су организмима материјални елементи основ, из којих су састављени и у које се кад изумру, опет распадају, да се за нове твари употребе, дакле тако

звана „промена материје“ или „круг живота“ потпуно истинити, као што смо већ приметили; али ми смо и то видели, да она није никако нова, и да су то хришћански мислиоци већ давно увидели и учили; а ми данас можемо додати: да она исто тако није ни потпора материјализму; јер та „промена материје“ и тај „круг живота“ је само један процес, — једна *појава* или истина, која тиме, што је констатована, још није разјасњена; јер ми још једнако морамо питати за *узрок* те појаве, на које питање материјализам, који вансветско разумно биће Бога пориче, не може одговорити. *Ко* је, *шта* је то, што материјалне елементе комбинује и за образовање нових бића употребљује? И тако, ако се Бог не призна, остаје и „промена материје“ и „круг живота“ несхваћен и неразумљив. Још више!

4. Материјализам не може ни *бића телеса у опште* да разјасни. Јер као што он сам тврди, атоми су *једноставна* бића, а тело је по свом појму нешто *састављено*; како дакле може једноставно са једноставним комбиновано, нешто сложено произвести? Та као што је познато, хомогено са хомогеним сложено, даје опет само хомогено, а никада хетерогено и по томе комбинација некога броја таквих простих атома не би могла тако исто једно тело произвести, као што од прилике ма каква множина нула не може математичку јединицу, или сума математичких тачака материјалну линију дати. Тако исто се не би дала разјаснити, па ни замислити целисходност као и целисходни одношај појединих делова у створењу међу собом, а особито целисходност *организама*: биљака, животиња, људскога тела и њихових појединих делова; јер *ко* и *шта* би те мртве несвесне атоме тако спајало, да из њих промишљена, целисходна и хармонична ствар произићи може, ако се биће неког суштаства, које цели поставља и које је тих цели свесно, *пре* њих и *ван* њих пориче? А да закон целисходности и дубоко промишљеног реда у свима областима како органског, тако и неорганскога живота заиста влада, уверава нас искуство, а напредак и открића науке то још боље потврђују, — што морају и сами представници материјализма признати. „Неки јединствени план — вели Бурмајстер, — неки одређени и непроменљиви закон у току развита животињског царства не може се пре-

виђати“ (Gesch. d. Schöpf. стр. 242.). „Случај“ тако исто се не може узети као узрок тога реда и целисходности, јер оно, што ми називамо „случајем“, метафизички не постоји и сваки ред, целисходност и правилно уређење апсолутно искључује*. Кад се пак у животу говори о „случају“, то бива само с тога, да представимо неко дејство или догађај, који се није с намером догодио. И тако се из наведенога види, да се материјалистичке хипотезе не могу одржати, а ми би их на основу разума и науке морали и онда забацили, кад њихову апсурдност не би и даљим доказима могли објаснити. Ми смо се уверили, да погрешка материјализма не лежи можда у томе, што он у своме размишљању и испитивању *сувише далеко* иде, него на против, да он не иде *довољно далеко*; да он код атома остаје, не питајући за узрок, коме они имају свој постанак да захвале и усљед кога су се они образовали до целисходних стварних облика. „Само треба даље копати“ — рекао је једном приликом велики Њутн; — јест, само треба даље копати, а не застајати код нај-

* У овом погледу чини zgodну примедбу још Цицерон: „Ко може веровати, да је свет *случајно* постао, ја га не схваћам, зашто не би и то веровао, да су просипањем безбројних слова по земљи могли постати и „Енијеви анали“, тако, да су се одмах могли читати“. (De nat. deor. II. 37.)

ближих секундарних узрока, него треба ићи до крајњег и највишег, до *примарног* узрока, којим се једино мишљење задовољити може, — до *Бога*.

Материјализам врло слабо тумачи *постанак органскога живота* у биљака, животиња и у човека; — шта више, по материјалистичкој хипотези био би факт неке радње, која изнутра својом сопственом снагом делује, управо немогућ, те се не би дао ни замислити. Јер атоми су као материјални елементи без живота, — без свести, — те тако би могли *из себе* и *кроз* саме себе нешто живо и свесно произвести? Тада би морао бити лажан или закон узрочности, по коме се за свако дејство сходан узрок претпоставити мора, или би свака у опште комбинација тих материјалних елемената већ по себи морала бити жива, што за цело није истина; — на против, ти елементи, да би се из њих неко органичко тело створило, требају неки узрок, који стоји *изнад* сила просте мртве материје и кога ми *животним начелом, животном силом, — душом* називамо; тек *она* даје по себи мртој материји живот и радиност, а сама има своје порекло у апсолутном животу, у извору *васцелог* живота — у *Богу*, јер: „*Богъ нѣсть Богъ мртвыхъ, но живыхъ*“ — вели Христос. (Лук. 20, 38.)

(Наставиће се).



ПРОПОВЕД

на светог Великомученика Димитрија.

Госпoде над силама! благо човеку,
који се у те узда. Псал. 84. 12.

Ево се данас, љубазна браћо моја, искушисмо у овом светом храму, не само, да узносимо похвале и да будемо слушаоци похвала светом великомученику Димитрију, него да и сами тежимо свима нашим силама, да наш живот и да наша дела буду упорављена по животу овог великог светитеља наше свете православне цркве. Искуписмо се, да одамо достојну пошту по божности и да подигнемо из дубине душе наше топле молитве светом великомученику Димитрију.

Пре свега ћу вам, драга браћо моја, испричати живот овог угодника Божјег; показаћу вам, како је он својим животом, својим богомудрим

деловањем и радом на и својом мученичком смрћу на послетку показао истиниту љубав и ревност према спасителној науци Господа нашег Исуса Христа, тако, да га је света црква православна уврстила у број њезиних светитеља и угодника и његовом помену одредила данашњи дан сваке године.

Свети Великомученик Димитрије био је родом из Солуна, главног града Тракије, а син највишег достојанственика у том граду. Родитељи његови, будући и сами Хришћани, старали су се да васпитају свога сина у духу вере Христове и страху Господњем. У то доба римски цареви, као Максимијан, Диоклецијан и други, гонили су Хришћане, држећи их за људе, који теже, да

униште римску царевину и у истребљењу Хришћанства мишљаху да ће наћи увјета за свој опетанак. Један од тих царева — Максимијан — незнајући да је Димитрије Хришћанин, постави га после смрти његова оца за управитеља града. Једна од главних његових дужности састојала се у томе, да има свима могућим силама и средствима настојати, да се Хришћанство угуши и уништи. Но он, место да испуни императоров налог, показао је на против љубав према Хришћанству, заклањајући га, испочетка тајно, а за тим ступивши јавно на браник хришћанских истина. Овом својом љубављу и ревношћу утврдио је Хришћанство код својих суграђана а и многе чланове прибавио светој цркви. Но том истом ревношћу побудио је мржњу и гоњења својих противника. Знајући, да ће страдати ради свог јавног исповедања вере Христове, преда све своје имање својој верном слози, да га овај разда сиротима и убогима.

Цар Максимијан дође сам у Солун и позове Димитрија, да се окане вере Христове и да се врати вери незнабожачкој. Но сва настојања и покушаји императорови не нађоше у његовом срцу одзива, шта више он цара јавно изобличи ради његових лажних појмова безбожничких. Император се разљути и да га затворити у тамницу. Но сва ова мучења, која у тамници претрпе, не моглоше одвратити „лице његово од пута спасења“.

У то доба беше обичај ружан, да се људи боре један против другог само ради забаве гледалаца у местима нарочито за то удешеним. Римски цареви да би осигурали своје љубимце, доводили су им као противнике у борењу измучене по тамницама Хришћане. Наравно да су многи и многи Хришћани тако изгубили живог. Но једном од тих Хришћана, по имену Нестору, кога и данашњи тројар спомиње, испадне за руком, да, благословом Димитријевим укрењен, убије једног од љубимаца царевих.

Цар се разљути на то и да одмах погубити Нестора а изда заповест, да се и Димитрије има погубити. 26 октобра у рану зору уђу војници у његову тамницу, нађу га где се моли Богу, и убију га копљима. Тело његово побожни Хришћани сахране у цркви Солунској.

То вам је, љубазни моји, у кратко живот његов. Живот тај беше мукотрпан, препун беда и невоља, које мораде подносити, ради свог јавног исповедања и веровања. Ми видимо, да

га наговарају и да наваљују на њега, да се одрече своје вере, но он будући у срцу и души својој прави Хришћанин, који се влада по светој еванђелској речи: „Тјемже, братије моја возљубљенаја, тврди бивајте, непоступни, бодрствујте, стојте в вјерје, мужајтесја, утврждајтесја (I. Кор. гл. 15. ст. 58. гл. 16. ст. 13), не мари за та наговарања, не слуша претње, којима му грозје, па ни муке не моглоше га скренути са стазе спасења. Долази на послетку смрт, па и ова нема моћи, да скрене Димитрија са пута благочашћа.

Па шта је узрок, браћо моја, да је свети Димитрије непоколебив у својој вери? Шта друго него истинито појимање свете еванђелске речи и наде у преблагот и праведног Створитеља и Промислитеља овог света — Бога. Та нада, ако истинито испуњава срце Хришћанина, јесте најтврђи бедем против сваких невоља, које се појављују у животу човечијем, ма како оне силне и велике биле, она је најсигурније оружје и штит, којим ће човек одбранити своју душу од разних искушења. И биет Господ прибјежиште убогому, помошник во благовремених, в скорбех. И да уповајут на тја знајушчи имја твоје: јако не оставил јеси взискајушчих тја Господи, (Псалм 9. 10—11) говори псалмопевац Давид. Но он не оставља праведника никад својим животом мира да плати своју веру, јер говори мало даље исти: „взискајај крови их помјану, не заби званија убогих (Псалм 9. 13).

У нашем овоземном животу видимо ми, да су различити путеви, којима се достизава преблагот мудрошћу Божијом одређена сврха нашег земаљског живота, то јест, што достојније спремање за блажену вечност. Једнима то спремање пада лакше а другима опет теже, а неким се опет чини, да га поред свега свог упињања не могу ни достићи. Томе је најглавнији узрок у неуређености наших наравствених одношања а донекле у самој човечијој унутрашњости, то јест способности, да правилно оцени једно или друго средство, којим се даје достићи вечно блаженство. Једни су већ од малена и детињства толико извежбани и упућени у извршавању закона и заповести Божијих, да им то испуњење пада лако и без великих тешкоћа. Други, којих је већи број од првих, наилазе многе тешкоће у њима самима, јер нису упућени довољно у познавању светих истина и заповести Божијих. Такви треба да настоје, да им више пригне

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

истиниту еванђелску реч, да би се тиме ободрили и што боље упутили у извршавању оног, што је човеку потребно и нужно за спасење. Трећи пак налазе у своме деловању па многе спољашње неприлике, које им сметају и које их скрећу са стазе истинитог благочашћа и заводе на странпутицу, која их све више и више удаљава од вечног спасења, ако се не поврате за рана патраг. Многи се одреку и саме свете вере, но таки треба да имају на уму увек ове речи Господа нашег Исуса Христа: „Вејак иже исповјест мја пред человеки, исповјем јего и аз пред отцем моим, иже на небесјех. А иже отвержетсја мене пред человеки, отвергусја јего и аз пред отцем моим, иже на небесјех.“ (Матеј, глава 10. стих 32. 33.)

Но у свима овим случајевима треба човек увек да се нада на преблагу милост Божју, која ће га увек одвести правој стази спасења. „Ти Господи сохраниши ни, и собљудеши ни от рода сего и во вјек.“ (Псалам 11. 8). Па кад ми видимо, драга браћо моја, да нам је нада на милост Божију врло потребита и нужна за достигнуће наших циљева и да је она најглавнија и најмоћнија сила, која нас одржава на путу спасења, кад се немиле прилике окосе, да нам утрнуту светлост, и да нас баце у помрчину мрака и заблуда, запитајмо се: шта је то нада? Да ли је то нада, кад ми мислимо да благи Бог по својој отачаској милости, мора бити блаженство оног или овог живота, без обзира, да ли су наша дела постала извршењем истинитих и побожних наших мисли и жеља или су она постала онако тек случајно а можда и бесвесно? Не, то није нада, није онаква, какву нам света црква у свом истинитом учењу предаје.

Права нада је „истинито уздање у Бога, које је дано срцу човјечјем, надахнућем и просвећењем од Бога, да неби очајавао у благодат Божју, толико за опроштење грехова, колико и за оно што тражи, кад тражи какво добро, било добра временита, или вјечна.“ (Правосл. Исповједање. II. део. Питање I.) Само оваком исти-

нитом надом можемо рачунати на милост и благост Божију, само таком надом на Господа достизавамо мету спасења. Кад носимо у срцима својим таку наду, тада ћемо бити прави Хришћани — праведни а „јакко праведен Господ, и правди возљуби, правоти видје лице јего.“ (Псалам 10. 7.) Оваком надом је и великомученик Димитрије истрајао знајући „јакко Господ вјест пут праведних, и пут нечестивих погибнет.“ (Псалам 1. 6.) Мучише га и кињеше га, нико се не нађе, да му помогне и да га избави од тих мука, но он са псалмопевцем Давидом има тврду веру у помоћ Божју, „помошч моја от Бога спасајушчаго правија сердцем“ (Псалам 7. 11.) и помоћу те наде устрадао је непоколебиво у светој вери. Страдао је за њу, умрљо мученичком смрћу за њу и с тога га наша света православна црква и светкује као великог угодника Божјег.

С тога и ми, драга браћо моја, морамо настојати и радити на том, да сав наш живот буде удешен по науци Господа нашег Исуса Христа. И ако тако узрадимо, тада ће само нада на милост Божију достојно испуњавати и одушевљавати срце сваког правог Хришћанина. Ако вас и смете каква зачкољица на путу вашег спасења „гњевајтесја, и не согрјешајте, јаже глаголете в сердцах ваших, на ложах ваших умилитесја. Пожрите жертву правди и уповајте на Господа.“ (Псалам 4. 5 и 6 ст.) Па и ако вас стану гонити а ви са псалмопевцем Давидом реците: „Господи Боже мој, на тја уповах, спаси мја от всејех гоњашчих мја и избави мја“ (Псалам 7. ст. 2). Тада ће вам милостиви Бог послати своју помоћ и ви ћете моћи напредовати на путу спасења. И тако, драга браћо моја, имајући тврду наду на Бога и удешавајући свој живот „по повељенију вјечнога Бога в послушаније вјери“ (Рим. гл. 14. ст. 25), и можете се надати, да ће се и свети великомученик Димитрије својим молитвама топло заузимати за вас пред престолом милостивог Бога и Творца нашег. Амин.

У Шиду, 1. октобра 1894.

Жарко М. Букић,
капелан.



УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

РУКОВОДСТВО БИБЛИЈСКОЈ ИСТОРИЈИ НОВОГА ЗАВЕТА.

Дио четврти.

Дјела и учење Исуса Христа од друге до треће пасхе.

(Наставак).

Да још јасније открије ученицима својима тајне царства небеснога, исприча им Спаситељ још неколико прича, развијајући поступачно главну мисао. У причи о сејачу разјашњено је тек сејање сјемена царства Божјега и различита судбина тог сјемена у разноликијем срцима. Затијем разјасни им Спаситељ како се сјеме снажно развија у души приступачној (воспријимчивој). У том је случају царство Божје слично зрну горушичном, које, и ако је најситније међу сјеменима, кад израсте претекне свако поврће и узрасте као дрво какво, те долијећу птице небеске и сакривају се у грање његово. Или оно је још слично квасу, који врже жена у три мјерице брашна, док не ускисе све. И баш као год што из горушична сјемена, усљед унутрашње природе његове, израсте велико дрво, а од квасца ускисне све тијесто, тако исто мора и новозавјетно царство, поред свег тог што му је почетак толико скроман, раширити гране своје по свем свијету и прожмати сав свијет својим унутрашњим духом. Да се оно устали, нијесу потребни никакви спољашњи, присилни преврати или крвави ратови, како себи уобразише можда многи слушатељи његови. Не, Спаситељ учаше, е ће побједити царство небеско снагом истине, која лежи у самом бићу његовом и том снагом — снагом вјере и љубави — препородиће оно свијет.

Но напредовање његово не ће бити поштеђено од лукавства вјековјечног непријатеља, који ће се послужити свима виговима лукавства својега, да задржи или препријечи напредовање тог царства. У том случају наличи царство Божје човјеку, који баца сјеме у добру земљу, на коју посеја непријатељ ноћу кукољ међу пшеницу, не би ли кукољ угушио пшеницу. Тада предложише слуге господару своме да даде исплијевити кукољ, но господар им рече: „не, да не би чувајући кукољ почунали заједно с њиме пшеницу. Оставите нека расте обоје заједно до жетве“ кад ће моћи жетеоци без штете разабрати кукољ из пшенице, и на

заповијест господареу повезати га у снопове и сажећи, а пшеницу спремити у житницу. Сам Спаситељ растумачи и ову причу, као и прву, ученицима, јер га замолише. У цркви коју он основа биће поред пшенице и кукоља, који ће посејати вјековјечни непријатељ и тек ће моћи божанствени Судија изрећи на посљедњем суду своју праведну одлуку о судбини и једнијех и другијех, јер се у садашњем вијеку даје свима потпуна могућност да се покају и кукољ да се препороди у добру пшеницу. „Јер они, вели блажени Августин, који су данас кукољ, могу постати сутра пшеницом.“ А да објасни ту истину рече Спаситељ, да је „царство небеско као мрежа која се баца у море и заграби од сваке руке рибе; која кад се напуни, извукоше је на крај, и сједавши изабраше добре у судове, а зле бацеше на поље. Тако ће бити на посљетку вијека: изићи ће анђели и одлучиће зле од праведнијех. И бациће их у пећ огњену: онде ће бити плач и шкргути зуб“.

Христос се забави цио дан причајући те дивне и примамљиве бесједе. Народ се све више скупљаше да чује божанственог проповједника, али Спаситељ осјећаше силни умор и њега обузе врло жеља да буде сам и да одане. Најзгоднија прилика бјеше, да се удаљи на противну, мање насељену обалу Переје, и Спаситељ заповједи ученицима својима, да гоне лађу онамо. Али прије него што одбише лађу од обале, рекоше тројица између гомиле слушатеља, да желе да буду стални ученици његови и да иду за њиме. Први између њих бјеше књижевник. Уобразивши си, да ће једва дочекати, да он, будући учен и виђен у друштву, постане чланом апостолског братства, покличе: „учитељу! ја идем за тобом куда год ти поћеш“. Но Христос провиђе његово себично срце, које рачунаше, е ће и у царству небеском играти улогу, какву играше у царству земаљском, те му просто одговори, е се вара да ће стећи ма какве земаљске угодности, ступи ли у посљедоватеље Христове, јер:

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

„мисли имају јаке и шице небеске звијезда, а син човјечији нема гдје главе заклопати“, па је свакако боље да остане у свом досадашњем положају, док се не очисти његово ташто срце и он потпуно не схвати тајну царства Божја. Други бјеше већ донекле ученик Спаситељев, но зажели да постане сасвијем његовијем посљедоватељем, молећи тек, да оде и најприје погребе оца. „Хајде за мном, разлијеже се одлучан одговор Христов, а остави нека мртви закопавају своје мртваце“ т. ј. остави свијет и свјетске послове њиховој властитој бризи. Ко хоће да иде за Христом тај треба да остави чак и оца и матер. Он треба да остави духовно мртвима да се брину о својима тјелесно умрлијем. Сличан одговор доби и трећи, који се тражаше да буде ученик. Тај искаше такође рока, не желећи да пође одмах на пут са Христом, док се не опрости са укућанима и пријатељима својима. Он доби одговор, који постаде пословицом за сва времена: „ни један није прихрањен за царство Божје који метне руку своју на плуг па се обзире назад“. „Кога, по дивнијем ријечима блаженог Августина, зове исток, тај треба да окрене мисли своје са омркла запада“. Том су се узвишеном мишљу бадрили и кријепили они велики светитељи и подвижници црквени, који се одрекоше свију породичнијех веза и остављали због Христа све свезе свјетске.

Кад би напосљетку уклоњена и та препријека, моглоше ученици разапети једно на лађи својој и отиснути се на пут. Но и сад су, тако да се изразимо, опсједали Христа његови посљедоватељи, јер бјеху, како напомиње јеванђелист Марко „и друге лађе с њим“. Ове су се по свој прилици вратиле, јер се не напомиње да стигоше на другу страну, уплашивши се јамачно знакова, који предсказиваху буру. Спаситељ моглоше свакако међу својијем оданијем ученицима мирно оданути, и тек што се одмаче лађа од обале, склони он своју уморну главу на кожнат узглавач на крми и заспа, онако уморан, тврдијем сном, и спаваше мирно, као сваки који је у потпуном миру са Богом и савјешћу својом. Али бјеше суђено, да буде и тај толико неопходни сан наскоро силом нарушен. На језеру подиже се неочекивано страшна и бијесна бура, која није баш необична у тој дубокој котлини земаљске површине. У ваздуху подиже се силан

вихар, а језеро се бурно заљуљало. Опасност бјеше страшна, а зацјенушени валови заплускујући лађу бацаху је непрестано сад овамо сад онамо. Христа, који спаваше на откривеној палуби крај крме, кропљаху млазеви воде, али он спаваше мирно. Умор његов бјеше толико велик, е чак ни бура не моглоше нарушити његова сна; а овамо се не усуди нико да га пробуди. Али ето почеше валови сасвијем заплускивати лађу, која, пунећи се водом, поче тонути. Тад га почеше будити ученици његови са покличима пунима очајања и ужаса: „Господе! Учишљу! Учишљу! избави нас, изгибосмо“. Такав очајнички вапај, измијешан са фијуком буре и хуком узбурканијех таласа, неугодно се косну њега онако санана. У таквијем случајима кад настане опасност изненада, без сваког припремања, познаје се човјек потпуно: ту се види не само јунаштво његово, већ и величина, чистоћа све његове природе. Олуја која сломи познату одважност суровијех рибара, и која им не допусти да се послуже својом вјештином, не смути ни за тренутак дубоки унутрашњи мир сина човјечијег. Исус се без сваке забуне и без сваког страха тек придиже са мокре крме немоћне и готово потонуле лађе, и без сваког даљег покрета утиша буру њиховијех душа мирнијем ријечима: „за што сте страшливи маловјерни?“ Затијем се подиже сасвијем и ставши на узвишенију крму у потпуној мирноћи своје природне величине, погледао је у таму бијесне олује, која лепрпаше са хаљином његовом и мрпаше косу његову и посред хуке бијеснијех елемената, разлијеже се глас његов: „Ћути, престани!“ И вјетар се уталожии, те би велика тишина. А кад одсијевну на умиреној водиној површини трептање звијезда са ведре неба, почеше се не само ученици, већ и лађари, бојажљиво и шапућући разговарати међу се: „ко је овај да га слушају и вјетрови и море?“ И тај чудесан догађај као да надопуњаваше тек испричане приче о царству небеском. Из њега мораше ученици и сви вјерни разабрати, е личи царство небеско или црква Христова лађи, коју бацају валови узбуркана мора животнога. Валови могу неко вријеме и заплускивати лађу црквену и пријетити јој опасношћу; али они који су у њој не треба да се боје тога. С њима је Христос, и док је он с њима, не ће им одољети ни силе паклене.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

У саму зору стиже лађа у Переју, к обали околине Гадаринске. Но и ту не могаше наћи Спаситељ жељена мира. Једва што изађе са ученицима на обалу, кад му потрчаше у срећање из каменитијех пећина гробнијех два несретника са духом нечистијем и бијесна. У старо доба не бјеше никаквијех завода или болнице за такве болеснике и побјешњеле људе, јер беху неприкладни за друштвени живот, гоњаху их просто из своје средине или се послуживаху против њих мјсрама, које бјеху, поред тога што не вођаху циљу, још и окрутне. Поред таквијех прилика могаху ти несретници, у случају да бјеше болест неизљечива, наћи себи заклоништа тек у пећинама по каменитијем обронцима планинскијем, каквијех има врло изобиљно у Палестини и у које сахрањиваху Јудеји своје мртве. Јасно је, да прљаво и дивље стање тијех склоништа, и страхоте и привиђења, која су с њима неразлучно скопчана, могаху тек погоршавати болест и један између тијех несретника, који већ дуго боловаше, бјеше толико побјеснио, е не могаше нико изићи с њиме на крај. Покушавали су да га вежу, но кад би га напало бјеснило, показиваше он толику натприродну снагу, која се често опажа код таквијех душевнијех потреса, е му пође увијек за руком, да се отресе окова или да покида ланце. Напустише га сама себи у пустијем и дивљијем гудурама, које јечаху дан и ноћ од његовијех дивљијех поклича и он луташе туда, омасан и по се и по друге, бјеснећи и пребијајући се од камена до камена. Други бјесомучник, јамачно слабије подвржен бјеснилу, тек се показао са другом својијем, затијем се опет удалио; но први пође смионо к Исусу Христу, и осјећајући, е је он Спаситељ и Избавитељ, који ће га ослободити од силе мрака, што га држаше, паде пред њ' и поклони му се. А затијем мољаше га као у име нечистијех духова са громкијем и уплашенијем вапајем, да га не мучи прије времена. Милосрдни Господ, желећи да ослободи несретника од тешкога ига мрачнијех сила, запита га, како му је име. „Легеон“ — одговори мјесто њега бјесовска сила, која поништи у њему сваку личну самосвијест. Присутност римске војске упознаде га са тијем називом за количину, а како бјеше у њему, по увјерењу његову, шест хиљада злијех духова (ле-

геон има 6000 момака), то се он послужи у одговору своме том латинском ријечи, која бјеше добро позната свакоме Јудеју. Видећи да се примиче крај владе њихове над несретником, почеше бјесови молити Христа, да им он, изгонећи их, дозволи да уђу у повелико крдо свиња, што пашаше ту на обали, које су држали Гадаринци, јер се можда налажаше недалеко какав римски легеон, а могуће и ради себе самијех, јер се нијесу становници у том удаљеном крају баш строго држали закона Мојсијева. Да очигледно покаже бјесомучноме, е је издравио, услиша Спаситељ молбу њихову. „И изишавши духови нечисти уђоше у свиње; и навали крдо с бријега у море: и потопише се у мору“. Пастире уплаши тај необични догађај, те „побјегоше и јавише у граду и по селима“, а народ сјатио се са свију страна, да види необичног тог полазника, што дође у њихов од свију заборављени крај. Ту видјеше они, е се са бјесомучником, који нартјериваше ужас на све, догодила чудновата промјена. Чудесни полазник излијечило га, и он бјеше миран као дијете. Нечија милостива рука врже плашт на његово голо и прљаво тијело, а он сјеђаше крај ногу Христовијех, умно потпуно здрав. И видећи то „улашаше се“. Но нијесу се толико уплашили од таквог великог чуда, колико што им је усљед тог чуда била нанесена велика штета. Погибе им читаве двије хиљаде свиња, а како им бјеху милије свиње и од човјека и од свега онога, чему се могаху надати од божанственог дошљака, то замолише Христа без сваког зазора и једнодушно да иде из њихова краја. Христос учаше сам ученике своје, да не дају светиње псима и не бацају бисер пред свиње „да га не погазе ногама својима и, обрнувши се, да их не раскидају“. За то одлучи да сместа остави тај негостољубиви крај, али да га не лиши сасвијем благовијести о насталом царству небеском, учини излијеченога проповједником славе Божје у том крају. „Иди кући својој к својима, рече му Спаситељ, и кажи им шта ти Господ учини, и како те помилова“. И на тај начин постаде бјесомучни Гадаринац првијем благовјесником царства Божја у том крају, који је познат под именом Десетерограђа, и проповјед његову потврђиваше дивно чудо, које се догоди на њему самоме.

(Наставиће се).

ЧЛАНЦИ О ЗАБАВИШТИМА

И Л И

најважнија упутства у погледу истих за општине и родитеље, а на име приправнице, учитељице и забавиље — са наставним градивом.

По најбољим изворима написао **Ив. М. Поповић**, учитељ.

(Наставак).

И мушки („чике“) могу држати забавишта, па можда и с меновитом (оба пола) децом; — прихваћено је то, али до данас ретко се где остварује, чему је ваљда узрок „урођенија“, већа нежност женскиња. — Можда би за то жене, односно матере понајбоље биле.

При узимању забавиљине послушнице (помоћнице, помагачице) т. ј. дадиље, која у сваком забавишту мора бити, има се такође у главном на споменуте услове пазити, особито пак на оне, што се и од простијих женских захтевати могу.

Међу њене прве задаће спада и велика пажња, кад малише воде пију. Пре свега нек је суд од најбољих за ту сврху, али нека се из њега не „сиса“, него нек се у стакленице (чаше) сипа, а ове се имају свагда најчистије држати — већ и због заразе! О томе не треба више ни говорити!... Дадиља не сме давати деци ни капи, док јој забавиља не дозволи; јер ова је увек са децом, па види и зна: је ли које уморно и угрејано или не? На то — као и на све остало — свагда имају обе најстрожије мотрити. Али као да је најудесније: привикавати малише, да код куће — пре него што пођу у забавиште, пију воде и све подмире, тиме ће се учити и подстрекавати на уредност, особито онда, ако и забавиља не буде никад за време наставе, па ни иначе у друштву са децом искала, да јој се донесе чаша воде, што може онда, кад би које дете хтело да пије — можда тек за то, да мало иде — као пример навести, чиме ће од моћнога утецаја бити и тако ће га задржати. — Многи родитељи не ће ни дозволити, да им деца у школи пију, или бар не из општих оних стакленица... Ако је у месту и више ваљаних студенца, нека се упита и замоли за савет лекар — можда баш отац ког детета из самог забавишта — са којег од тих да се носи за пиће у школу? Ово је врло важно, јер н. пр. она вода, што је за одрасле добра, не мора — рекао бих — и за нејач таква бити. У гдекојим изворима и артеским кладенцима не

налази се растворена вапна (креча), а исто је, чини ми се, потребно за јачање и ширење костију, што је за малише од знатне користи. — Пазимо на здравље своје деце!

Ваљано посуђе за воду добија се из творнице Zellerin-а из Будимпеште (Nagy-diófa-utca). Има га и са справом за филтровање.

Нека се за дадиље бирају оне жене, које су уједно и матере, а ове нека свагда на уму имају, да су „туђа“ деца дотичним родитељима исто тако на срцу, као што су и њима њихова!

Велика опрезност препоручује се и у погледу „трахоме“.

Време наставе.

Као год што се школа почиње у септембру, а свршује концем јуна, тако је то већином и са забавиштем.

Сем недеље и празника држи се и седмични одмор, за који је најзгоднији онај дан, кад је у месту „пијаца“, на име онда, ако деца морају преко трга ићи, — старији пак тада мање доспевају, да децу у школу воде, јер обично иду на пазар. Неје ли тако, може се држати, кад се за најбоље нађе. Удесно је: средом и суботом после подне. Овако је — рекао бих — и у сомборском забавишту. У очи недеље матере мију своју дечицу, па је неће онако мокру да пуштају, или јој рубље и хаљине перу, — закречавају, рибају и т. д., журећи се при томе, да бар теже послове до вечерња сврше, па онда нема ко да одведе ни ону најмању.

Од врло велике користи било би, да по селима и у јулу и августу, кад је пољска радња у највећем јеку, долазе деца у забавиште; али онда не за то, да уче, него само с тога, да су под надзором и да остану онде од јутра до вечери, кад би се већ ко од старијих са њиве вратио. За то се не би морала забавиља трудити, којој свакојако треба одмора, него само дадиља, а ради веће пажње могла би и она у то време помоћи имати. На овај

начин отклониле би се многе несреће, што се дешавају, кад су деца сама код куће остављена.

Можда би с тога веома zgodно било, да се одмор или распуст преко зиме држи, да се деца од многих болести сачувају, а онда и ратарска имају, ко ће их на дому пазити. Али се освртати морамо и на љуте врућине, у којима је такође опасности по те малишане.

Где пак забавишта нема, тамо би могле то и учитељице чинити, односно њихове матери, сестре и т. д., за што би и лепо награђене биле.

Што се тиче трајања свакидашње наставе, знати ваља, да се исто пре подне започиње у 9 часова и држи се до 11, а после подне у 2 до 4. Ово је са свим довољно; јер ни у I. разр. основне школе нема више сахата, тек — ако је овај за себе, онда је у јутру са по часа — ради одмора у дворишту и доцније појања — дуже. Али деца могу се скупљати и пред 8, но тада се до одређеног времена под надзором играју. Зими пак неће је ни бити тако рано.

(Наставиће се).

ДО ПИСИ.

Посвећење првог српског школског барјака у Крбави — у селу Мекињару. — Од како се Србин овамо населио, сваку стопу земље освојио и крвљу својом натопио, није још овакова шта у Крбави доживио, као што се то у маленом селу крбавском Мекињару зби дие 18. (30.) септембра о. г., па за то је вриједно то на јавност изнијети, да и шира публика о томе знаде, јер свечаност ове врсте првина је у свој Крбави, дакле чин, који ће се у културној повјести крбавских Срба златним словима убиљежити. Свак' ће се жељно запитати — одкуд то и како? — Ево како:

Овдашњи Србин, родом из Мекињара, г. Божо К. Клиска је тај родољуб, тај приложник и зачетник тога, до сад још невиђеног и нечуведеног у Крбави, светковања, с' којим тај врли Србин овјеквјечи своје име, те остави код потомства себи благодарна спомена. — Зато је вриједно, да се која и о њему чује. — Садањи дакле ктитор, свршивши овђе основну школу, оде прије тридесет и више година у бјели свијет, — што 'но ријеч — трбувом за крувом -- за срећом својом. Ступи у занат ковачки и — будући веома даровит — испече га љуцки, али не угрија у њему огњишта, већ се крену даље по свијету, те се мало по мало лати разних радња по Далмацији, а по том пређе у Мађарску — у Ердељ и у Румуњску, ће га судбина понесе лијепог срећом тако, да својом умјећом, вриједноћом и раденошћу дође у такав одличан друштвен положај, да данас са својом супругом веома угодно живити може, осигуравши своју екзистенцију. Па ипак, живећи толико изван свога завичаја, не заборави своје вјере праједовске и своје св. правосл. матере цркве, већ показа и доказа, како Србин и у туђини зна и умије

своје аманете цјенити и штимати, јер недавно даде у сврху поправка овдашње тронне цркве св. Ђурђа своту од стотину фор., — а сад опет дарова мјестној школи лијепог барјак у вриједности преко 150 фор. — Исти је барјак од црвене скупоцјене свиле, а на њему с' једне стране слика св. Саве, а с' друге св. Аранђела, као крсно име нашег меча; барјак ките плава и бијела свилена лента, на првој страни: „Сама слога Србина спасава“, — а на другој: „Успомена Божје К. Клиске“, — све троје у српској тробојној слици.

Наручивши барјак, брзојавно је обавјестио мјестног пароха, да дие 18. септ. долази сам и да га доноси, што свако жељно ишчекиваше. Рано тога дана огласише звона уз пуцањ калуна (прангија), да почиње св. литурђија и ма да вријеме бијаше кишовито и хладно, а по планинама снијег објелио врхове, ипак се силан свијет слегао с мјеста и са стране, да буде учесником тога свечаног чина. — Служба Божја, којој присуствоваше чланови цркв. скуштине, цркв. и школ. одбора, а са Удбине г. г. Иле Чанковић, М. Омчикус и управитељ котарске области госп. Вилим Муха, — свечано је одслужена, а на истој одговараше својим умилним гласом г. Н. Кукић из Загреба. По служби обављено је исто тако свечано освећење барјака, коме кумоваху познати родољуб из Коренице г. Дане ил. Будисављевић-Србенда и гђца Мара Чанковић с Удбине. Сваком на лицу могаше се читати нека особита радост и уживање, што се описати не да! По освећењу барјака поздрави сабране отац Јанко овим говором:

„Радујем се, браћо мила, што сте дошли и што сте могли по милости Божјој доћи у овај скромни храм Божји, да се данас искрено Богу помолите, да се

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.unlib.rs

поутјешите Божанском утјехом, да вам се душа с' Богом поразговори и њему помоли, а Боже услиши нам молитву! — Данашњи овај дан не светкује се свуда и свагђе као овђе тако свечано и искрено, — јер ево данас обависмо у овом дому Господњем ријетку и невиђену до сад свечаност, *првину у свој Крбави равниој*, — а то је освећење новог школског барјака, па зато се и окуписмо у овако лијепом броју, за то се и радујемо данас.

„Неко се радује — неко плаче; неко се шали — а неко жали“ то је било, бива и биће вазда нешто стална, нешто непромјенљива у животу човјечијем, — па тако је ево данас и међу нама; ми се радујемо — јер је ово свјетли тренутак, јер нас скромно и побожно чувство обузмати мора, гледајући овај посвећени барјак, ово вјеште руке ремек дјело, које се освети у славу Божју, а намјени школи и нашој школској младежи.

Црква и школа — школа и црква јесу два жива врела, два богата извора, из којих нигда не престаје извирати душевна наша храна, — то је цела истина; јер народ без цркве и школе — готов је слијенац; народ без цркве и школе — остаје непросвећен; народ без тога двога остаје суров и дивљи, — па ће према томе слијенац у јаму — непросвећени у пропаст, — сурови и дивљи у тавницу, — и то је цела истина! О цркви да и не говорим, — већ само да нагласим овом свечаном приликом, да је школа од важна и преважна значаја у животу сваког народа, јер нам и школа отвара очи, да познамо Бога и његова стварања; и она нам просвјећује ум, оплеменава срце и душу, да познамо Бога, у св. тројници слављенога, да Га вазда славимо, хвалимо и величамо, да Му се дивимо и уживамо, не само у овом храму светом, већ и у оном дивном храму Његовом — у природи Божијој, гледајући величанствено небо, то престоље Бога јединога и красну земљу са богатством својим — то подножје Божије! — Па *ту и таку* школу красно завити лијепим ево накитом, дивно окити лијепим цвијетком — ма правим српским барјаком, велики наш родољуб, челик Србин, искрени пријатељ и велики љубитељ школе и цркве, — кога имамо срећу данас виђети у средини нашој, а то је красан листак наше горе, дичан синак свога рода, а чедо све св. матере цркве — мноштовани *г. Божо Клиска*, који далеко живећи изван рода свога, у иновјерији, — у туђини, у туђем завичају, ипак не заборави своје цркве и школе, већ се лијепо сјети и једне и друге својим милодаром, својим прилогом, па се уврсти у број ктитора и приложника овог

св. храма, да му се у њему за живота моли Бога за јуначко и лијепо здравље, а по смрти чини спомена за племениту душу његову!

Споменуо сам већ, браћо драга, а спомињем и данас овђе с радошћу, да је тај врли Србин скоро дао за поправак овог дома Божијег принос од 100 ф.; — дарива цркву, а бома не оста дужан ни сестри њезиној школи, већ ево и њу дарива дичним даром — овим ево красним школским барјаком! Па, ко да му не бегена и не завиди на том племенитом чину и дару његовом?! Ко да не рекне — хвала му, ко да не узвикне — част му?! Ко да од срца не зажели, да га Свевршњи заштити и благослови својом моћном десницом, да га поживи здрава на много љета и година — до скрајних граница човјечија живота?! — Па гле само, какав је овај мио дарак, овај лијепи и освећени барјак, не сватовски, не ратоборни, већ барјак просвјетни, барјак школе, — барјак школеке младежи, те узданице и наше наде — Српчади младе, — барјак ево од скупоцјене свиле, златом оперважен, златним китама украшен, — а на њему с' једне стране ево слика св. Саве — те српске славе, тога просвјетитеља и научитеља нашег! Слика праве наше српске звијезде, — „слика онога свијетлила на небу наше правосл. матере цркве, које нам свијетлило најсјајније и најсвијетлије свијетли, те које нас својим зрацима грије и одушевљава и тјешти у нашем црквеном и народном животу, — слика, велим, онога, — који од свију небесних житеља нама је најближи, а од свију нас, који смо на земљи — Богу најближи“ — јер и он је Србин био и као такав светитељем постао, — као такав постао српске цркве врховном главом, као што Му се то лијепо у пјесми и поје: „Ускликимо са љубави — светитељу Сави, српске цркве врховној глави“!

Друга слика, која краси овај мио дарак — овај лијепи барјак, јест слика крсног имена нашег родољуба Боже, слика св. Архистратига Михаила, са пламеним мачем у десници, а са вагом — са мјерилом — правде Божије у левици, као знаком, да ће се сваком данас сутра на праведном, суду Божијем страшином — одмјерити правда и измјерити се његова дјела, која је у животу починио, те који нас симболични знак опомиње, да — ако желимо себи добра онога свијета, да га, велим, ваља стећи за живота — овог свијета — добрим дјелима милости душевне и тјелесне! А такво једно добро дјело, дјело племенито, учини и Ти врли Србине и честити родољубе Божо! Овим данашњим и оним првим дјелом — даде Бог Теби прилике, да још за

живота учиниш себи задужбину красну, стечеш души својој свјетла мјеста код Бога, — а имену свом након себе учини благословена и трајна спомена код народа, код потомства свога! — Па од мене, као слуге Божијег олтара, нека Ти је овђе пред овим народом, а пред престолом Божијим — изречена јавна захвала и признање, част и хвала у име надарене наше школе, — на твом часном дару, за који ће ти се црква и школа вазда благодарно клањати имену и спомену твоме, па зато Ти кличем: „Живио нам Те Бог“! (Бурно: Живио!)

А ви, мили кумови, свјedoци овог чина, — ево вам кумчета здрава и лијена, окићена, зачињена, — накићена, навезена, — украшена и урешена, — прим'те га и чувајте га као аманет, те причајте и казујте сваком, да се оно реси именом Боже Клиске, да је оно његово чедо! Причајте сваком и свуда, да је то дјело велика родољуба, на кога нека се сваки угледа, — причајте и казујте, како ваља љубити своју цркву, своју школу!? Уприте прстом у овај јасан знак српске свијести и поноса српског — у оне златне ријечи, да сама слога Србина спасава, — те се дичите и поносите, што сте сретни и што вам честитати могу, да сте *први кумови првом српском школском барјаку у нашој Крбави*, — па за то и велим: *Живио Бог мила кума Д. п. Будисављевића „Србсиду“ и милу куму жучу Мару Чапковић!*

Ви пак, дјечице драга, знајте, да се вама овај поклон чини, — за вас је овај овако лијени барјак, да под њим и за њим вазда у цркву идете, да се Богу топло молити за здравље онога, који вам га даје ево! За вас је овај овако красан барјак, да

уносице ум ваш, срце и млађану вашу душу Богу, гледајући слику свога патрона светитеља Саве и слику Аранђелову; — да хвалите Бога и да захвалите оном, ко вам га даје! — А знате ли, ђечице мила, како ћете то најлакшије учинити? Знате ли, како ћете се најљепше одужити за ту љубав?! — Тако, ако вазда добри будете, ако будете послушни, те своје старије слушали, штимали и љубили будете; — онда ћете се красно захвалити и одужити лијено, а још љепше захвалити оном господину онђе, ако се будете добро учили и у школу редовно ишли, а то ће њему онда најмилије бити. — У то име нека вас прати на путу и на прагу вашег млађаног живота благослов Божији, — благослов и молитва вашег патрона св. Саве!

А ви, мили парохијани и остали пријатељи моји, радујте се и дичите се овим чином нашег сабрата, — те се поносите с' њиме, а богме се и угледајте на њ, како треба и ваља *своје* грлити и љубити! Видите, како Србин зна и умије уважавати и љубити своје светиње — своју св. вјеру православну и св. матер цркву, своју школу и народ свој! — Угледајте се, велим, на њ, па још једном кликните: „Живио Боже К. Клиска“! — (Дуготрајно „живио“ разлегало се по цркви).

Након свега тога био је банкет у школи, ће су сви присутни били, и ће је весеље било право српско! Кад још споменем, да су јавор гусле, и уз њих народна пјесма и попјевка, зачињавале друштво и весеље, те кад похвалим гостољубивост учитеља Станка Шакића и домаћице му Анђе, врле Српкиње и узор мајке, — онда сам у кратко све споменуо!

— он. —

ЛИСТАК.

Б Е Л Е Ш К Е.

— (Прослава крсног имена.) Његово Високопреосвештенство господин *Герман Опачић*, славно је ове године о св. апостолу и евангелисти Луци, први пут као епископ бачки, по православноме српскоме обичају своје крсно име. У овој домаћој слави учествовали су Његова Светост господин српски Патријарх Георгије са својим архијаконом Лукијаном Богдановићем, протопресвитери: М. Ђирић и П. Балта, и Ј. Јеремић, уредник „Срп. Сиона“, монашко придворно свештенство, велепоседник Лазар Дуићер-

ски и петнаест виђених ратара, чланови црквене општине новосадске. Свечарски колач резали су Његова Светост и преузвишени домаћин, који је по томе дигао прву чашу, у лепо смињеној здравици, у славу Божју и свога заштитника св. Луке а у лепо здравље Његове Светости преузвишенога српскога Патријарха Георгија, који је, доласком на ову прву домаћу славу свечареву, и овом приликом дао сјајна доказа своје непоколебиве очинске милости и љубави према својем најмлађем духовном сину, којег према Његовој Светости као духовноме оцу вежу везе најусрд-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

није захвалности и најискреније оданости. Његова Светост благоволила је на овај излив осећаја преосвештенога домаћина одговорити врло лепом и топлим здравицом, којом је нагласила: како се пре годину дана на св. Луку, при отварању св. синода почела изливати благодат св. Духа на данашњег свечара и зажелела му је многе и сретне славе у будућем животу. Затим је преосвештени свечар на здравио и својим милим гостима, наиме свештенству мирском и монашком које се и на данашњи дан Богу за њега молило и својим драгим Србима Новосађанима, који су миловали доћи да проведу са својим епископом прву домаћу му славу, скромно и својски. На здравици овој захвалио је бираним речима протопресвитер Милан Ђирић, дигав чашу у здравље гостољубивом преосвештеном домаћину. Пред вече се Његова Светост изволела вратити у своју резиденцију а гости и званице су у лепом хришћанском и родољубивом разговору дочекали крај свечарске воштанице и сутон на се онда пуно задовољни оваком лепом славом опростили са својим домаћином.

— (Саборски одбор) држао је своје јесење заседање 4., 5., 6., 7. и 8. октобра о. г. под председништвом Његове Светости, преузв. г. патријарха *Георгија*. Присутни су били: Преосвештени епископ вршачки *Нектарије*, архимандрит *Иларион Руварац*, *Данило Станковић*, др. *Тодор Недељковић*, *Јустин Коновић*, *Михаило Рогулић*, фискал др. *Мих. Полит*, секретар др. *Лаза Секулић*, надзорник народно-црквених добара архимандрит *Гаврило Змејановић*, подсекретар *Д. Јанковић*, књиговођа *В. Јовановић*, и подкњиговођа *А. Десићковић*. У овом заседању саборског одбора решено је око 600 предмета. — Одлучено је, да се свештенству у Горњој Крајини исплати 39.000 фор. у име неистеривог парохјала за године 1882—1888, али са одбитком свете од 14.000 фор., која је г. 1881 и 1883 већ исплаћена. — Управама манастирским разаслаће се штампани записници, регистри и друге књиге, које ће настојатељи бити дужни од године 1895 тачно водити, и из којих ће се моћи у свако доба сазнати активно и пасивно стање манастирско и у опште непокретно и покретно имање сваког манастира. — Решено је више призива и неколико молбеница за припомоћи. — Одобрени су многи закупни уговори за залишне парохјиске сесије. — Издао је преко 200.000 фор. на хипотекарне зајмове. — Из клирикалног школеког фонда подељено је *педесет богословских стипендија*. — На три упражњена стипендијска места у *Адамовићевој заклади* изабрани су: *Т. Манојловић*, гимназиета из

В. Бечкерека, као сродник завештачев, са стипендијом од 300 фор., *Петар Симоновић*, свршени гимназиета из *Карловаца*, са 300 фор., и *Иван Маширевић*, свршени богослов и правник у *Јегри*, са 400 фор. — Нова стипендија богословска од 300 ф. из *закладе Д. Вањина* подељена је *Марку Витасу*, богослову III. године у *Карловцима*. — У *Сервицковој заклади* изабрани су на четири упражњена места са годишњих 105 фор. ови за питомце: *Момир Протић* из *Пачетина*, правник у *Загребу*, *Богдан Стојановић*, правник у *Загребу*, *М. Путник*, свршени гимназиета из *Руме*, и *Наум Марјановић* из *Мајиша*, гимназиета у *Печуху*. — У *заклади Путниковој* изабран је *Павле Соларић*, свршени гимназиета из *Катинаца*, са годишњом стипендијом од 200 фор. — У стипендијској *заклади Петровић-Харишевој* за трговачку струку изабран је *Јован Ђурђевић*, ученик трговачке школе у *Земуну*. — Молилаца за стипендије било је преко стотине.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

— **Хришћанске врлине.** *Намијењено православној српској младежи и сваком хришћанину.* Превоо и попунио *Јован Петровић*, катихета и професор на кр. вел. гимназији, кр. вел. реалци и учитељској школи у *Загребу*, витез црногорског ордена *Књаза Данила I*. — Прештампано из „*Бос.-Херц. Источника*“. — Сарајево, прва српска штампарија *Ристе Ј. Савића* 1894. — 8-на, стр. 187. — Цена 40 новч. а. вр. Може се добити код уредништва „*Источника*“ у Сарајеву и код преводиоца у *Загребу*.

Садржај је овој књизи: 1. вјера; 2. нада; 3. љубав; 4. крпност; 5. мудрост; 6. уздржљивост и трезвеност; 7. ђулљивост; 8. правда; 9. поштење; 10. штедљивост; 11. богобојажљивост; 12. смерност; 13. триљење; 14. милосрђе; 15. породичне врлине; 16. учтивост, пријазност и готовост помоћи ближњему; 17. гостољубивост; 18. захвалност; 19. поучавање; 20. мирољубивост, и 21. јунаштво. — Књига је ова врло корисна и поучна за старо и младо, њоме ће се свако утврдити у хришћанским врлинама. Написана је у чисто православном духу, а с обзиром и на живот нашега народа. С тога ће добро доћи свакој српској кући. Препоручујемо што топлије ову ваљану књигу.

— **Нешто за историју ц. кр. српске хусарске регименте.** Од *А. Ђукића*. Прештампано из „*Нашег Доба*“ за г. 1894. — Нови Сад, српска манастирска штампарија, 1894. — Стр. 61. — У овој расправи износи познати и неуморни истраживалац српских

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

старина г. А. Ђукић све што је могао дознати и скупили о српској коњаничкој регименти, коју је основао архиепископ и митрополит карловачки *Vikentije Јовановић* Г. Ђукић саопштио је у тој расправи много занимљивих историјских података о том питању, о коме се до сад у нас мало знало. Хвала му на труду!

Прилози на фонд „Св. Саве“.

Скупио: **Југ Станикић**, парох у Нов. Сентивану.

По 2 фор. а. вр.: Југ Станикић, парох. — По 1 фор. а. вр.: Јован Николић, учитељ; Тима Путник и Урош Путник. — По 50 нов.: Сима Веселинов, Алекса Ацков, Стеван Веселинов, Корнилије Путник, Живко Путник, Милева Путник и Милан

Путник. — По 40 нов.: Милош Веселинов и Орестије Путник. — По 25 нов.: Милан Стојанов, Јустин Ацков, Тоша Ацков, Милан Веселинов, Завиша Недељков и Неша Ниђифоров. — По 20 нов.: Алекса Ружин, Обрад Петрић, Милко Ружин, Грубиша Јовић, Сима Павлов и Блашко Павлов. — Свега 12 фор. а. вр.

Новац је поштом послан управи народно-црквених фондова у Карловце.

— **Исправак.** У 42. броју овога листа на стр. 661, на другом ступцу а у 11. реду од оздо, у молитви „Кад се пође из цркве“, треба у место речи: *повратак* да стоји **поправак** — што се овим исправља.

РАЧУН

О ПРИХОДУ И РАСХОДУ ЕПАРХИЈСКОГ БАЧКОГ ФОНДА

за I., II. и III. четврт 1894. године.

Врсте прихода	Примање				Врсте расхода	Издавање			
	у готовом новцу		у вредности папира			у готовом новцу		у вредности папира	
	фор.	н.	фор.	н.		фор.	н.	фор.	н.
1 Пренос остатка благајне из рачуна 1893. год.	20	98	6809	48	1 Плата ревизора и књиговође	300	01	—	—
Приход у I., II. и III. четврти 1894. год.					2 Плата епарх. дневничара	30	40	—	—
2 Принос од свештенства	342	14	—	—	3 Разноврени канцеларијски издаци	59	69	—	—
3 Принос од православних цркв. општина	1161	05	—	—	4 На приплод унесених улога	3220	04	—	—
4 Принос од привремено упражњених парохија	1876	61	—	—	5 Неплаћеног потраживања једном свештенику	172	28	—	—
5 Принос од рукоположења	20	—	—	—	6 Епархијским изастанцима путног трошка и дневнице на терет цркв. општина	82	—	—	—
6 Принос од подарених диспензација	50	—	—	—	7 Салдо-готовина	214	39	—	—
7 Принос од враћених дневница из јерарх. фонда	140	—	—	—					
8 Принос од враћеног предумја епарх. канцелисте	30	—	—	—					
9 Принос од француског осигуравајућег друштва	447	03	—	—					
10 Повећане вредности папира од унесених улога у новосадски централни кредитни завод	—	—	3360	38					
	4078	81	10169	86		4078	81	—	—

Стање фондовне благајне :

1. У преосталој готовини 214 фор. 39 новч.
2. У уловима на књижицу 8923 „ 03 „
3. У облигацијама 1246 „ 83 „

Свега: 10384 фор. 25 новч.

За тачан састав овога рачуна јамчи

У *Новоме Саду*, 10. (22.) октобра 1894. године.

Ђорђе Бељански с. р.,
епарх. ревизор, књиговођа
и благајник.

Прегледали смо, са књигама и прилозима сравнили и нашли, да се у свему слаже.

У *Новоме Саду*, 12. (24.) октобра 1894.

Рачуно-прегледачи:

Милан Ђурић с. р., **Др. Лаза Станојевић** с. р.,
окр. прота новосадски.

Овај рачун примљен је и одобрен у седници епархијског административног одбора бачког од 12. (24.) октобра 1894.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

организам изумире, он се *распада*, он се опет раствара по законима хемијскога сродства у оне твари, из којих је образован и прелази по закону труљења и врења опет у неорганске супстанције.

Но материјализам се лађа даље једне хипотезе, која би свакојачо *морала бити истинита*, кад би он у опште имао право и коју хипотезу смо укратко напред додирнули; но доказујући *неистинитост* те хипотезе, задајемо и самом материјализму тежак ударац. Та хипотеза је тако звано „*прасиварање*“ — *generatio aequivoca, spontanea или originaria*. Она тврди, да су *органска* бића могла постати и из *неорганске* твари и без нужног семена или клице, без дејства неке творачке, божанске силе. Но та тврдња је са свим лабава и лажна. Чиме доказује или подупире материјализам ту своју тврдњу? За што он не пружи доказа једним *фактом*, који то показује? Ми немамо — како рекосмо — ни једнога примера, да је из неорганске твари органски предмет потекао, те за то морамо ту тврдњу материјализма дотле као самовољну и неоправдану сматрати, док нам се не пружи противни доказ. С тога су уважени и признати природњаци садашњости и најближе прошлости — један Еренберг, Шван, Шулице, Унгер, Вагнер, Милер, Вирхов, Шлајден, Либиг, Спаланцани, Флуранс, Пастер, Катрфаж, Дарвин, Хексли, Квенштет и многи други ту теорију без изнимке одбацили и као самовољну и ничим недоказану предпоставку ју жигосали; — шта више стари мајстор *Либиг* назива ону гомилицу, у коју спадају материјалисте: Фогт, Моленот и Бихнер „дилетантима и странцима на пољу природних наука“ („*Augsb. A. Z.*“ 1856 Nr. 24). И за најпростије и најниже организме, инфузорије, важи природни аксијом: „*omne vivum ex vivo*“ без изнимке. Покушаји Пастерови и других доказали су, да у ваздуху имаде неизмерна множина органских клица (монаде, споре), које продирући кроз најситније цукотине и горе и допирући помоћу ваздушне струје дисања у крв и с овом у најфиније жилице и судиће, развијају се при повољним околностима у органска бића. Природњак *Унгер* дестиловао је у једном суду воду, па је пустио у њу обичнога атмосферског ваздуха; те је одмах нашао у води најпростије вегетабилно тело — *Protococcus minor*, — једна врста

„*алга*“; за тим је узео опет хемијски чисту воду, али је најпре очистио ваздух усијаном паром и за тим суд херметички затворио, — па се ни после неколико година није показао ни најмањи траг од какве органске супстанције.

Па како дакле гледа материјализам да се помогне против тих очевидних истина? Уступајући по мало, пронашао је ипак нов изговор. „У прадобу организације — вели материјалист Бурмајстер — све је то било друкчије; при повећаној интензивности хемијско-физикалних процеса у том добу, могла се из кисеоника, гуплика, водика и угљене киселине, креча и глине и других твари образовати једна основна праматерија, из које су се могли развити први организми“. (*Gesch. der Schöpfung*, 5. Aufl.) Но за што се материјализам лађа те ничим непотврђене претпоставке? Одговор на то је тако исто поучан и карактеристичан, као што је и наиван: „јер би се иначе *без те* хипотезе постанак организама на земљи, само посредством непосредног утицаја неке више силе дао замислити“ (*ibidem*, стр. 287.). *Дакле не можда из научних разлога остаје материјализам при свом мишљењу, него што би иушем правилнога размисљања морао признати биће једног највишег суштасства и признати, да је погрешио.*“ Но то је мало чудновато „објективно испитивање“ и „знанствена часност“, које радије слабим хипотезама прибегава, него тако блиској и разумној истини! Па да ли су материјалисте поменутом претпоставком што добиле за своју хипотезу? Као тобоже да не стоји материјализму на супрот истина искуства: да свака повећана интензивност хемијско физикалних процеса — повећање светлости, топлоте, електрицитета и т. д. над *садањом* уређеном мером свога дејства, у место да животни процес организама ојачава, баш га слаби и до извесног степена повећана, организацију управо разорава. Па је ли разумно претпоставити, да је оно, што организму шкоди и што га уништава, узрок његова *постанка* било? Па онда: ако је заиста тако, као што материјализам тврди, зашто нам не изнесе дотични *факти* пред очи? Кад му споменуте твари заједно са импондеријалијама: светлошћу, топлотом, магнетизмом, електрицитетом у каквој хоће количини на расположењу стоје, — за што нам не произведе неку „органичку праматерију“, из које се организми сами

од себе развијају, те за што помоћу наведених твари и снага не изведе пробу „тваралачке свемоћи материје“ и њене „организаторске радиности“? Тада би био крај свакој распри и ми би радо признали: „на вашој је страни истина!“ И још нешто. Материјализам је недоследан и сам себи у овом погледу протуслови. Зар баш он не наглашује *вечности* и укочену, несавладљиву *непроменљивости* закона, који у *природи* владају, кад се треба окомити против хришћанскога *појма о чуду*, које у осталом и не садржи у себи укидање или уништавање неког природног закона. Но овде ти тобоже „вечни и непроменљиви“ закони треба час овако, час онако да делују, јер то треба неким безбожницима, да потврде своје апсурдне тврдње. Чујмо о томе неколико изрека озбиљних и смишљених природњака, који се не дадоше својим зналачким заносом тако далеко заслепити, да обожавају материју, а божанство да поричу; који себи не уображаваху да знају, што међутим не *могоше* знати, а још мање ће *заиста* знати. „У свима нашим испитивањима — вели *Бишоф* — долазимо најпосле до једне пречаге, преко које даље не иде; како су прве биљке на земљу дошле, нама је тако исто непознато, као и првобитни почетак свију твари“ (Lehrb. d. chem. u. phys. Geol. I. Aufl. 2. стр. 101.). Још јасније разлаже то *Quenstedt*: „Кад данас ни бедна биљчица без претходне клице не може да постане, који би се разуман испитач усудио, да брзоплето тврди, да је цели украс биљног и животињског света све до човека само у мртвом крилу земље произведен? Али многима се чини моћ творца, да у земљану прилику дух живота задахне, тако незгодна, да се радије предају најапсурднијим сновима, да би само изгледали као привидни победиоци. Ако ни најситнија биљчица из наше земље не може без клице истерати, не мора ли онда бедни испитач закључити: што по нашим природним законима није *данас* могуће, није могло ни *пре* бити? Јер баш на сталности тих закона почива цела зграда нашега знања“ („Sonst u. jetzt“ стр. 233.).

Најпосле покушава материјализам и с овим изговором: „Ако све хипотезе о постанку организама пред разумом и искуством падну — он као вели — онда су сви облици органскога живота — биљке, животиње, људи — *вечни*, дакле нису никако постали; ма да се не би

могло увидети, шта би могло природне силе, које су без облика и плана, принудити, да атоме у форму организама споје“ (Csolbe, „Neue Darstellung des Sensualism.“ стр. 170 и сл.). То признање је и важно и занимљиво; на што дакле толико позивање на тобожњу разумност и знанственост тога система, кад му најпосле и сами његови представници морају да признаду, „да се не може разјаснити, шта би могло присилити атоме, да се споје у органске облике?“ А што се тиче самог изговора, да су организми *вечни*, та је тврдња опровргнута резултатима самих научних испитивања. Ова су доказала, да је наша планета у једном стадију свога развијања имала тако високу температуру, да је на њој био неки органски живот апсолутно немогућ; та испитивања су показала, да чим ми дубље продиremo у утробу земље, да остаци органскога живота бивају тим ређи, док најпосле не доспемо до једног земљиног слоја, у коме се више ни трага о пређашњем животу открити не може (азоички слој). С тога и сам *Вирхов* вели: „морао је бити неки почетак живота, јер нас геологија уводи у такве епохе земаљских слојева, где је органски живот био немогућ и где се не налази ни трага нити икаква остатка од њега“. („Vier Reden über Leben und Krankheit“). Слично се изражава и други испитач природе: „Познат је и искуством потврђен факт, да се у кристалинским сланцима (*Schiefer*) брегова још никада није могао открити ни најмањи траг органскога живота. Ми дакле морамо одатле закључити, да је било неко доба, када никаква жива бића на земљи не беше, те да је царство живих бића на земљи морало некада имати свога извесног почетка“ (Böhner, „Kosmos“, стр. 39. 502.). Система материјализма је и с тога лажна и лабава, јер није у стању да разјасни нити *јединственога плана*, који створењу за основ служи, нити *једноличности* и *сталности* организама с једне и њихову *разноврсност* с друге стране. Нико, ко мало дубље загледа у формацију твари и разноврсних бића у свету, неће им моћи порећи чудновате целисходности и дубоко промишљенога поретка; неће моћи порећи, да међу органским суштацима имаде стална и систематски постепеног развијања од нижега к вишем, од једноставнога к сложеном, од несавршенога к савршеном; од сићушнога црва па до круне и завршетка те

огромне и састављене лествице органских бића, до разумно-слободног и самосвеснога бића — човека. Но тај дивно удешени поредак створава претпоставља биће неке интелигенције, која свемир одржава и просвећује, мудро и разумно дела о свему промишљава, — Бога. Па како ли ће материјализам са својим хипотетичним па још уз то бесвесним и мртвим „атомима“ то јединствено постепено развијање бића и ту јединствену идеју, која је основ целом свемиру и његову поретку — разјаснити? Та *ко* је и *шта* унео јединство у множину и разноврност? ко ли је унео целисходност у пусти и разбацани хаос? ко је задахнуо самосвесни живот у круту, мртву материју? Шта ли је био узрок, да су се атоми помоћу билијонима пута понављаних комбинација развијали до све виших, сложенијих и савршенијих организама, задржавајући при том опћи, битно једнак и свима својствени основни тип? — На ово и стотину других питања не уме материјализам да одговори. Он нас непрестано упућује — као што рекосмо — на проблематичне „*атоме*“, као да су они разумна бића, која сложено и по извесном плану мисле и делају, или сами богови; он усваја како у *свима* до сад споменутим тврдњама, тако и овде нека дејства, не питајући *зашто* и *ошкуда* она долазе, те доказује већ тим игноровањем и порицањем основног логичног закона *узрочности смешености и немогућности* свога система. Та целисходност и јединствено развијње организама показује се већ у појединим *индивидуима* тако јасно изражено, да је н. пр. природњак *Кивије* ослањајући се на тај факат, био у стању, из једне једине кости неке већ непознате преисторијске животиње, цели костур и телесни састав њен у свима битним деловима са сигурношћу извести и баш на тој истини почива чак посебна грана природних наука, — *палеонтологија*, која се тек у најновије доба развила. С правом дакле вели један уважени природњак: „ако је свет неким духом или вечном интелигенцијом, дакле *божанством* створен, онда је морало бити и неке *идеје* или *обрасца* свемира, пре, него што је исти створен био, дакле, морало је бити и неког *познања* твари *пре* њихове екзистенције. И заиста екзистенција неког *идеалног шипа*, као основе организацији кичмењака, доказује, да је појам о бићу, као што је *човек*,

већ био пре, него што је човек на земљи се појавио. *Божанска мудрост предвидела је при стварању првообраза и све његове поштоње модификације*“ (Richard Owen, principes d'ostéologie comparée.)

Но исто тако слабо разјашњује материјализам, како рекосмо и *једноличности* и *сталности* с једне, као и *разноврсности* организама с друге стране. С једне стране наима сачињава сваки род или врста за себе битно еталну и засебну целину; а с друге стране налази се у тим строго одељеним родовима или врстама нека непрегледна разлика или варијација, јер као што нас искуство учи, с погледом на *случајне* знаке није ни једна биљка сасвим слична другој биљци, ни једна животиња у свему другој животињи; па чак ни поједини *делови* организма једног индивидуа нису потпуно једнаки са деловима другог. Па како је материјализам рад, да те обе истине разјасни? Он вели, организми су постали „*комбинацијом* атома“. Па како су се дакле ти атоми комбиновали и груписали? Ако је та комбинација *неопходна*, т. ј. ако су је изазвала и условљавала битна својства атома: *привлачивост* и *одбијање*, откуда онда *разноврсности* међу органским тварима? А ако је то спајање атома сасвим *случајно*, откуда онда сталне *једнакости* и *једноличности*? Како би се онда могло разјаснити то, што се при случајним комбинацијама атома, које су се милионима пута понављале, увек битно *исти* облици, т. ј. исти род или врста производи, а не појављују се разне промене у облицима, а овамо знамо, да „случај“ закон и правило искључује.

Материјализам нам се дакле показао као сплет, пун протусловља; он је недоследан у својим начелима као и у свом систематском извађању; с тога је лако увидети, какве последице би се из њега неопходно морале показати за веру и морал, за цркву и државу; лако је појмити, да су по схваћању материјализма атеизам и неверије оправдани; да онда нема никакве унутарње разлике између „добра“ и „зла“; да нема „слободне воље“ и на њој основане моралне и правне *одговорности*, а томе досљедно ни закона, па ни награде и казне, те да по томе људско друштво не само у свом садањем стању на хришћанској и историјској основи, него у опште као уређена целина не би било могуће. Оно пак дрво, које

шакове плодове рађа, не може бити корисно; наука, из које таквом закључци неопходно потичу, не може бити ни здрава и спасоносна, нити унутарње оправдана, па већ *с тога* ни истинита. А да је у осталом и настојавање материјализма, да се покаже као резултат научног испитивања, *неистина* и *убражење*, о томе смо у нужним потезима довољно доказа пружили; а сад ћемо са неколико маркантних примера показати, да права ученост и стварно знање никако не води безбоштву и неверију, те да је заиста оправдана изрека мудрог философа Бекона веруламског: „*Leves gustus in philosophia fortasse posse movere ad atheismum; sed pleniore haustus ad religionem reducere*“, т. ј. олако и површно бављење философијом може човека повести к безбоштву; но дубље и озбиљније проучавање повраћа и упућује к вери.“ Та историја наука уверава нас, да су баш они духови, који нису заостали на површини испитивања, него су у најдубље тајне знања, до кога дух човеков допрети може, — продрли, те тако својим знањем и своје добу и потоњим нараштајима и вековима знатно користили, — да су баш ти људи били испуњени искреном и дубоком побожношћу, а уједно умели верско чувство са научним убеђењем сасвим лепо спојити. Да наведемо ради илустрације само неколико примера из круга славних природњака.

Коперник, оснивач нове астрономије, саставио је сам себи натпис на гробу, који нам даје доказа како о његовој скромности тако и о дубокој побожности, којом посрамљује многога епигона, који му није достојан „*ременх сапогъ егво разрѣшити*.“ Он се у томе натпису моли овако: „*Non parem Pauli gratiam requiro, veniam Petri neque posco, sed quam in crucis ligno dederas latroni, sedulus oro!*“ Т. ј. не тражим милости (благодати) равне Павловој, нити иштем опроштења Петрова, него прилежно молим ону милост, коју си указао разбојнику на крсту!“

Кеплер, велики астроном и учењак, беше тако исто побожан хришћанин. Када је довршио своје дело о хармонији светова, у коме је путеве небесних тела описао, написао је на крају књиге ове речи: „Благодарим ти створитељу мој и господе, што си ми даровао

ову радост, у твоје створењу, ово усхићење у делима руку твојих. Ја сам објавио величанственост твојих дела људима, у колико је мој коначни дух могао схватити твоју бесконачност. Ако сам што рекао, што је тебе недостојно, или ако сам тежио за својом славом, опрости ми милостиво!“ А како је тај велики дух мислио о бићу и опредељењу човека, показује му гробни натпис, кога је сам себи саставио: „*Mensus eram coelos, nunc terrae metior umbras; mens coelestis erat, corporis umbra jacet*“, т. ј. „бејаш мерио небеса, а сада мерим земаљске сенке; дух ми беше с неба, а телесна сенка овде лежи.“

Велики природњак *Лине* написао је у уводу свога дела „*Systema naturae*“ ове речи: „*Deum sempiternum, immensum, omniscium, omnipotentem expergefactus a tergo transeuntem vidi et obstupui*“, — т. ј. „Пренувши, видех вечного, неизмернога, свезнајућег, свемогућег Бога где за мном иде и занемих“ (*Rev. de deux mondes* 1861. стр. 179). А коликом је религиозношћу и како дубоком побожношћу био испуњен женијални проналазач гравитације, велики *Њутн*, показује тај факт, што је имао обичај кад год би име божје споменуо, са страхопоштовањем покривало с главе скинути.

Кад је славни природњак *Амлер* лежао на самртном одру, а пријатељ му хтеде прочитати једно место из дела „*imitatio Christi*“ од Томе Кемпењског, рекао је: „ја знам ту књигу на памет.“

Сличну религиозност налазимо и у великом природњаку *Humphry Davy-а*, *Oerstedt-а*, *Euler-а*, *Buckland-а*, *De Luc-а* и многих других. Овај потоњи је рекао: „Откривење је пристаниште и одмор за све студије човекова духа“ (*Precis de la philos. de Bacon* II. 288). — Природњак *Chalmers* дао је израза своје уверењу на једном скупу природословаца овако: „Хришћанство има од напретка природних наука свему да се нада, а нема ничега да се боји.“ И заиста су баш најновији резултати природних наука а особито геологије и палеонтологије згодни, да истинитост поменутих изреке потврде; дочим материјалиста и атеиста једва могу и једну једину *сталну природословну истину* навести, која се не би слагала са науком откривене религије.

(Свршиће се).

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

О БИЋУ БОЖЈЕМ.

ПРОПОВЕД ОЦА АВГУСТИНА ОД МОНТЕФЕЛТРА.

С талијанског превео Илија Шумановић.

Господо! Једно од зала нашег модерног друштва, и то оно зло, које је управо корен свих других зала, јесте: опадање истине.

Али има вам једна истина над свим другим истинама, коју данас настоје не само омаловажити, већ управо уништити; једна истина, против које се војује са нечувеним усиљавањем, те се излаже у тој борби тешкоме искушењу опћи здрав разум, данашња просвећеност, патријотизам и религија хришћанска.

А та је истина: биће Божје.

Заблудели људи, презирући опћу традицију једнога дугог низа од векова, не марећи ништа за страшне поуке историје и учења философије, газећи интересе друштвене и законе савести, навестише рат Богу и војују против Њега са безочном мржњом и заслепљеношћу. Ти тобожњи мудраци у вртоглавици и занесености својих заблуда не само да не цене, већ, шта више, не признају и руже Бога; Бога, тај проузрок свега; Бога, то неопходно суштаство, у коме живимо и крећемо се, тог зачетника свог створења и врховног законодавца; Бога, тај идеал сваког савршенства, знања и правце, који управља са савршеном мудрости и свевидећом бистрином и небом и земљом!

Данашња наука не обраћа се више ради разјасњења к Њему, већ се радије сама лаћа најзамршенијих проблема, које не зна размрсити.

Са катедара философије сада се са неким сумњичењем претресају Његова најсветија права. У литератури не поје Му се више славопоји, појезија га шта више изобличује; историја која толико прича о Њему, сад се преобразује у атејистичком смислу.

Данашњи модерни атејизам нема више ни стида ни ерама; он се сад не прекрива. Јуче је још био пред нашим вратима, а данас је он већ мед нама; и не крије се више, но гледа нам око у око свугде: на говорничкој трибини, у јавној штампи, у позориштима, свуда ћеш га паћи, па шта више чак и у основним школама и на домаћем огњишту.

Господо! то данашње непризнавање Бога збиља је једна истинска погибао наших дана. Додуше погибао краткотрајна, јер опћи здрав разум не

ће дуго оклевати, да одбаци те атејистичке теорије и да их сахрани за навек и покрије са сенком вечног заборава; па ипак је, господо моја, то истинска погибао и имаће врло жалосне последице за оне слабе, колебиве душе, које се нису кадре атејизму отети, те које ће ради тога уздрхтати пред судиштем божанске праведности.

„Нема Бога!“ — Тај поклич, господо моја, садржи у себи највећу заблуду нашег века. Шта више и сам нихилизам, тај измет наших дана, губи се пред атејизмом, јер овај иде даље од онога у својој апсурдној негацији.

Па дојста, кад се не признаје Бог, шта онда још преостаје?! Али манимо се тога питања, кад нам истина довикује: Има Бога!

Но зауставимо се ипак код те њихове тврдње, кад несрећа већ тако хоће. Разгледајмо ју са свију страна и испитајмо све њене последице.

Господо! Стари народи видеше тек по гдекојег атејисту, па тог на сваком кораку избегаваху, јер га ни под-а-што не штоваху.

Али оно што стари не видеше, па ни у сну не сневаше, то је: данашња цела лига атејиста.

За нас је сачуван тај жалостан призор, да му ми будемо тужни сведоци.

Сада је тако: да присташе те доктрине, која би названа „последња јерес“,* хоће да се учврсте у мишљењу народном а нарочито у мишљењу омладине.

Сада је тако: да се тој доктрини привлаче слаби и немоћни, обманути од пресиља свога самољубља, те се напрежу, да би прогласили атејизам доктрином умова снажних и неодвисних; доктрином, која је потекла из духа правичности.

Али сви ти обновитељи војују са тако славим аргументима, да се најзад губе у ништавим мудролијама.

Ево вам их, па просудите сами те њихове доказе.

Једни од њих веле: да су попови и свећеници свакога култа они, што војују против атејизма, јер хоће да уздрже своју врховну власт над умовима; да су свећеници управо из мислили Бога.

Али како то? Ако су свећеници пронашли

* Ultima Eresia.

Бога, то је доказ, да се већ морало знати за Биће Божје, кад Му се они издаваху као служитељи.

Јер, чији они беху свећеници, ако не беше — Бога?!

То би доиста било тако, као кад би синови негирали Биће — свога оца! Јер, ако негирају идеју оца, чији су они онда синови?

Нико није измислио Бога. Ми га осећамо и то нам је доста.

Вгцуге је написао: Осећам да има Бога, а не осећам, да га нема.

Говори се, да има људи који опровргавају то уверење. Па добро; ако збиља и постоји тај приговор, то би он само доказивао, да имаде мед људима: чудовишта и монструма.

Природа сама укрепљује нас у горњем уверењу. Наше чувство није ништа друго, но израз опћег чувства — рекао је исти Вгцуге.

И доиста; човештво је увек веровало у Бога. Почев од колевке човечанства, па у свима даљним развојима његова бића, свуда ми наилазимо ту веру садржану; и то не код једног народа и народности, већ код свију.

Вера у Бога, то је основно обележје човјечјег рода.

Историчари су прошли кроз многе векове, и — увек су нашли веру у Бога. Путници су испитали најудаљеније крајеве, и — свуда су нашли веру у Бога.

Натуралисте су баш у тој црти пронашли преимућство човечје природе. Философи пронађоше, да је код свију људи, били они учени или неуки, просвећени или дивљи, заједничка идеја: идеја о Богу.

Говорите са брдским пастиром, па га запитајте, да ли верује у бесконачност, он ће вам одговорити, да не зна за то. А запитајте га, да ли верује у Бога, па ће вам с места рећи: — да, верујем.

А зашто то? За то, што је идеја о Богу у исто време и најузвишенија и најопћенитија и најприступачнија.

Онај, који не верује у Бога, чини атентат на себе сама, на све живе и све мртве. На себе сама ради тога, јер властита природа човечја побуђује човека, да верује у Бога. На све живе ради тога, јер то захтева њихов једнодушни појам. И најзад на све мртве опет ради тога,

јер нас они из својих тавних гробова потсећају на страшну борбу живота и његов мирни крај, кад умреше са вером у Бога.

D' Alembert примећаваше: Веровати оно, што не постоји, вреди као: и неверовати; е' тога таке вараве вере у Бога, обратне ономе што постоји, завршују обично атејизмом. Да чудне блудње!!!

Овде није реч о суштини Бога, већ о екзистенцији Његовој. Могао би се имати лажан појам о Богу, али сви су ипак осведочени о екзистенцији једног Највишег Бића, и ако сви не верују у самог Бога.

Deum esse nemo negat — рекао је Цицерон. Али то није све; још се и то тврди — да сви верују у Бога.

Па добро. Баш ако и имаде људи и племена без идеје о Богу, која чињеница, у осталом, још није расветљена, то су ипак такви тек само ретки примери, патолошке изнимке, па и њих неће дуго бити.

Има свуда изузетака, па ћете и атејизам срести и у нижим и вишим друштвеним слојевима, сад у стању индивидуалном а сад опет под формом школа и система; али неоспорива је појава тај факат, да је вера у Бога, која лежи у срцу целог човечанства — морална опћенитост.

Сад, да можемо себи разјаснити ту појаву, ваља нам пронаћи узроке њезине.

Не може се узети, да је она последица предрасуда, јер су ове различите по времену и месту; не може се претпоставити, да потиче од страсти, јер идеја о Богу сузбија страсти; не може се казати, да извире из незнања, јер ова идеја претпоставља познавање праузрока свему; не може се казати ни од страха, јер је ова идеја узвишена далеко над страхом и многима је тешиатељка и узданица; не може се тврдити, да јој је корен ни у сујеверју, јер ово значи претеривање и странпутично отступање од природног елемента; и најзад, не може се сводити ни на какову политику, јер данашња законодавства не само да не налажу веру у Бога, но шта више још је запостављају.

Дакле, ова појава не може се друкче разјаснити, но само ако се схвати: као нека инклинација срасла са природом човечјом, која нам се указује посвуда, а није резултат осећаја и страсти, већ потиче из оне интелигенције, која је закон нашег духа и неизбежна потреба његовог моралног састава; закон, коме ништа не

могаше, нити ће икада моћи нашкодити културни прогрес.

Напред спометуту изузетци налазе се код народа, који су дубоко испод природне висине гледишта на морал и савесност.

Letourneau разликује две врете атејиста: несвесне и свесне. Несвесни су они, који не верују у Бога, нити су веровали у Бога, па га и не познају. Оваки се налазе у талогу човечје природе; то су најдивљи, најзапуштенији и најбруталнији.

Свесни су они, који познају Бога, који су некад веровали у Њега, али данас више не. То су професори, мудраци, јунаци од интелигенције и знања.

Одкуда та заиста чудна појава? Како су ти високи мужеви, ти мудраци, ти јунаци од интелигенције и знања, дошли до тог заиста неизмерног напретка, да личе — најзапуштенијим створовима нашег рода?!

Они дивљаци су безумнији од мајмуна антропоморфиста, јер они знају ископати бар зденце, да си угасе жеђ, дочим они ни то не уму.

И сад пазите логичног закључка: Мудраци они придружују се дивљацима; дакле: они су безумнији од — мајмуна антропоморфиста. Али интелигенција је дана ради истине и нагиње истини.

Заиста — рекао је још Аристотел — оно, што већина држи за истину, и јесте истина у природи. А то исто понављаху: Цицерон, Сенека и св. Тома Аквинатски. Дакле кад је тако, онда се то универзално сведочење мора сматрати: као израз силне тежње човечанства.

У осталом и размишљање и свагдање искуство доказује нам, да, када један род ошћенито и постојано тежи за неким предметом, треба узети, да тај предмет заиста постоји. Природа човечја ошћенито и постојано тежи Богу, дакле: Има Бога!

(Наставиће се).



РУКОВОДСТВО БИБЛИЈСКОЈ ИСТОРИЈИ НОВОГА ЗАВЕТА.

Дио четврти.

Дјела и учење Исуса Христа од друге до треће пасхе.

(Наставак).

XIV. Исељење жене од крвотока и васкресење кћери Јајирове. Исус шаље дванаест апостола на проповјед. Мученичка смрт Јована Претече.

Вративши се из Переје, поче Спаситељ опет учити и чинити дјела милосрђа по градовима и селима у Галилеји и поново се скупил око њега мноштво народа. Али ето дође к њему врло узнемирен неки начелник синагоге т. ј. главни старјешина црквене општине, кога врло поштоваху Јудеји. Врло је могуће, е бјеше тај начелник синагоге и члан онога посланства, које дође да моли Исуса у име капетана — прозелита, што не сагради саму синагогу. Ако ли је тако, онда знађаше он из искуства колико је моћан тај, коме се он сада обраћа. Бацивши се пред ноге његове, поче он, јецајући од туге, говорити, е његова мала кћи, његова јединица, сада умире, а могуће да је већ и умрла, но пође ли он и положи ли руку своју на њу — она ће оживити. Са неж-

ношћу, која се никада не оглуши на вапаје тужнијех, подиже се Исус Христос одмах и пође с њим, праћен не само од ученика својих, већ и од велике гомиле народа, што се скупило око њега и који би свједоком тог призора. Кад он иђаше, купљаше се народ непрестано, гурајући се нестрпљиво око њега.

Но у гомили, (у којој се налажаху без сваке сумње и неки између фарисеја и ученика Јовановијех, с којима он говораше, а такође и митар и грјешници, који иђаху узастопце за њим) бјеше једна личност, коју не доведе радозналост да види, шта ће он учинити начелнику синагоге. Бјеше то женска, која страдаше већ дванаест година од тешке болести, која је ужасно јеђаше, а особито с тога, што држаше народ ту болест за последицу грјешнијех навика. Узалуд је расипала иметак свој, тражећи олакшицу и помоћ у многијех и разлијех врачева, али све то још више

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

уђаше здрављу њеном и сад она хтједе да по-
 куша оно, као посљедње очајничко средство,
 што могаше получить без сваке награде од
 божанственог врача. Могуће, што већ немаше
 ни чега, чиме би га наградила, што она у
 незнању своје држаше за неопходност; могуће
 опет што се у женској стидљивости бојала, да
 покаже болест, од које страдала — одлучи
 она, да тако рећи украде од њега жељено
 исцјељење. И гле она се очајнички и одлучно
 силом пробила кроз густу гомилу, само да га
 се узмогне дотаћи, и затијем се заиста испо-
 таја дотакла његовијех хаљина. Осјетивши
 одмах, е постиже жељу своју и оздрави, хтједе
 да се брже боље и непримјетно сакрије међу
 свијет. Но то бјеше непримјетно тек за друге,
 али не и за Христа. Осјетивши да изађе из
 њега љековита моћ, стаде он и запита: „*Ко
 се дотаче мојијех хаљина?*“ Не схваћајући
 у чему је ствар, одговори апостол Петар, е је
 тешко рећи ко га се дотаче у толикој гомили;
 но Спаситељ жељаше да нађе тијем питањем
 одзив у оне, која се хтједе сакрити пред њиме,
 пошто се послужи великијем добротинством
 божанственог врача. И гле, поглед његов за-
 стаде баш на њој и она дрхћући од страха,
 изађе између народа, и клекавши преда њ,
 рече му истину Желећи изгладити погрјешку
 своју, заборави она сад своју женску стидљив-
 вост. Она се без сумње бојаше гнијева његова,
 јер глашаше закон јавно, е је онај нечист до
 вечера, кога се дотакне, која болује од крво-
 тока. А ту ето очисти се она дотакавши га
 се, и њен дотицај не оскврњи га. Не љутећи
 се нимало рече јој Спаситељ: „*Кћери!* (и у
 тој милостивој ријечи јекну опроштење) *вјера
 твоја поможе ти; иди с миром, и буди
 здрава од болести твоје.*“

Случај тај задржа неколико Христа, а Ја-
 јиру бјеше скупопцјен сваки тренутак. Али он
 не бјеше једини патник, који тражаше мило-
 срђа у Спаситеља а како не показа он због
 тога никакве жаобе, јасно је да га не учини
 јад себичнијем Но баш у тај мах стиже му
 гласник са кратком поруком: „*кћи твоја
 умрије,*“ којој поруци надовеза он готово не-
 годујући и иронички: „*шта већ шрудити
 учитеља?*“ Порука та не тицаше се Исуса,
 али он чувши је, хтједе са саучешћем да из-
 бави несретног оца од излишне патње и рече
 му важне ријечи: „*не бој се, само вјеруј.*“

Они приспјеше наскоро у кућу његову и ви-
 дјеше ондје како се узбуниле најмљене нари-
 цаљке и свирци, који се удараху у прса на-
 давши силну вику и шум, вријећајући тијем
 тишину искрена бола и нијему величанственост
 смрти.

Тај измајторисани вапај текну Христа у
 душу; ставши најприје на вратима, забрани
 народу да не улази за њим, и уђе затијем у
 кућу тек са тројицом најмилијијех ученика
 својијех — Петром, Јаковом и Јованом. Ушавши
 у кућу рече најприје да не наричу узалуд;
 а кад му се на ријечи његове: „*дјевојка није
 умрла, него спава*“ почеше простачки ругати,
 истјера он, негодујући, плаћене нарицаљке.
 Кад се опет све стимало, узе собом родитеље
 дјевојчине и тројицу најизбранијијех апостола,
 и уђе лагано у собу, гдје цареваше ужасна
 тишина смртна. Затијем узе хладну руку по-
 којничину и изрече уздрхталијем гласом ри-
 јечи: „*Тамта куми, које значи: дјевојко,
 теби говорим, устани*“ и душа се одмах вра-
 тила у њу, а дјевојка устаде и поче ходити.
 Страшно чуђење обузе родитеље, но Христос
 им рече мирно, да јој даду нека једе. А што
 им он, по обичају своје, рече, да не говоре
 ништа о томе, што се догодило, очевидно је,
 е он не смијераше тијем на то, да остане тај
 догађај непознат — што је у осталом потпуно
 немогуће поред толикијех свједока — већ им
 рече за то, што се они, који примише из руку
 Божјијех неизмјерне милости, сјећају већма и
 са побожнијом благодарношћу тијех милости,
 ако ли их држе као тајну ризницу у дубљини
 срца свога.

Ма како да бјеху велики и дивни дога-
 ђаји, који се збише тога дана, ипак је тај дан
 обиљежен још са једнијем дивнијем дјелом све-
 могућства. Кад изађе Исус из куће Јајирове
 иђаху за њиме два слијепца пратећи га ва-
 пајем доселе нечувенијем: „*помилуј нас, сине
 Давидов!*“ Спаситељ хотјевши искушати вјеру
 њихову, и не обраћајући пажње на слијепце
 и вапај њихов, упутио се према оној кући у
 Капернауму, у којој обично живљаше, и тек
 онда, кад уђоше слијепци узастопце за њиме
 у кућу, обрати се он к њима и запита их:
 „*верујете ли да могу што учинити?*“ А они
 му рекоше: „*да, Господе!*“ Тада се дотаче
 очију њиховијех и рече: „*по вјери вашој нека
 вам буде.*“ И они прогледаше. Спаситељ им

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

рече, као год што рече у многијем другијем случајевима, да не проносе то што се случило, већ да чувају у дубљини срца свога благо-

дарност према Богу; но радост њихова тражаше одушке и они не испунише те заповеди.

(Наставиће се).



На „Примједбе г. Гр. Н. Живковића“.

У бр. 39. и 40. „Српскога Сиона“.

У бр. 39. и 40. „Српскога Сиона“ одговара ми г. Гр. Н. Живковић на моје примједбе, које сам ја написао о његовој „Литургици“. У својој одбрани заузео је положај непријатељски према мени и пун високошћом и с њеке висине гледа на мене. Тако вели: „Та пуристе морају да преврћу и прекапају; па када не би налазили етимолошких, дијалектичких и ортографичних погрјешака, кад не би нашли по који провинцијализам, архаизам и по који мелез — не би се онда знало ни да су живи“. Ето тако цијени филолошки рад не само мој него и другијех, који се овијем нослом баве. Али ми видимо из „Литургице“ г. Живковића да га баш не разациње тако јако снага, да се може и са филолозима титрати. Видјејемо, а и сам ће видјети да му се треба добро обути кад загази и у своје рођено поље.

1.) Г. Гр. Н. Живковић вели за премдростъ прости да није његово преводити него тумачити и вели да то није никаква тајна за њега шта значи прости, па онда још узвикује: „Та то знаду и наши црквари старци да прости значи *уравно* (т. ј. стојте)“. Али ја кажем на то да не само да не знају „црквари старци“ шта значи прости него није знао ни сам писац „Литургице“. Јер да је знао шта значи прости, не би у својој „Литургици“ казао овако: „Премудрост! прости! а тијем ријечима позивље вијерне, да погледају на узвишено јеванђеље, у ком је премудрост божја изложена и да му се прости *ш. ј. чистим срцем* поклоне као самом Христу“. Тако може тумачити премдростъ, прости! само онај, који не разумије шта то значи прости! Из овога тумачења г. Живковића сваки беспристрастан судија мора казати да г. Живк. није разумио шта значи прости, па макар се он колико превијао и извијао сад. Што се види, види. Сад не помаже г. Живковићу ништа, јер за обрану

његову што се овога тиче није се јавио баш ни један бранилац.

2.) Што се тиче превода и тумачења ~~невјесто~~ ~~неневјестна~~, ту ми је уредник „Српскога Сиона“ затворио врата „Српскога Сиона“, те о томе не може више бити говора. Али мени није ни потребно да о томе још пишем, јер сам потпуно увјерен да је моје тумачење сасвијем добро, а г. Живковића и Вукадиновића сасвијем погрјешно, и други нека о томе суде ко је од нас загазио у јерес. Али не могу пропустити да не одговорим г. Живковићу на оно, гдје мене дира овијем ријечима: „И ако ми је савјест мирна била, ипак су ми се крупне и тешке мисли врзле по глави, све дотле, док г. прота Ј. Вукадиновић у бр. 32. „Српскога Сиона“ не рече, да се превод „невјесто над невјестама“, „не противи науци правосл. богословској, већ истој потпуно одговара“, а сасвим ми је одлануло, кад г. прота г. Живановића без околишавања *ошера међу јеретике*, те г. Ж. онако витешки као покајник признаде: „да сам само у толико погријешо што се нијесам требао удаљавати од своје филологије и мијешати се у онај посао, који не припада мени“. Ето тако говори г. Живковић, а ја му на то велим да се не могу довољно начудити да му се није још 15. глава јеванђелија од Луке прицијепила на срце и ум, те не ће да зна за причу господа нашега спаситеља: *кїй чловѣкъ ѿ васъ имый сто овецъ и погвѣль единъ ѿ нихъ. Радѣтеса со мною, какъ обрѣтохъ овцѣ мою погившю*. Ви се дакле радујете што ме г. прота Вукадиновић без моје кривице, а још са својега и нашега кривога тумачења познате реченице отјера у јеретике не обзирући се ни мало на дивну ову причу нашега спаситеља. Заиста ко је чудан нек се чуду чуди!

3.) *Твоа ѿ твоихъ* и т. д. Г. Живковић вели за моје тумачење ове реченице ово: „Тим

својим тумачењем није г. Ж. исправио моје лично тумачење, већ је ишао да исправи опће црквено тумачење, о које г. Ж. не би смио огријешити“. И из ове се реченице види јасно како ме г. Живковић баца под њеку сумњу. Али ја знам с киме имам посла, зато нијесам тако био без памети да бих се упустио голих руку у бој. Г. Живковић вели да је та реченица „већ одавна протумачена, те да су *та тумачења добила своју сталност*, од којих се по благом произвољењу одустајати не смије“. На то могу ја г. Живковићу казати да то што се овога питања тиче није истина, ма да он мени не да ријечи при оваким питањима. Ви сте г. Живковићу кад сте били у Раковцу катихета тумачили **тѡα ѿ тѡиѡѡ** по Лаврову, а у исто вријеме кад је изашла ваша „Литургија“ у Загребу 1785. изашла је и „Кратка настава о Богослужењу православне цркве“ од А. Рудакова са 21 урезом превео Хрисант Гркинић протођакон катехет Гимназије у Задру. У Бечу Ћ. к. набавништво школских књига 1885., у којој се **тѡα ѿ тѡиѡѡ** тумачи овако: „**Тѡα ѿ тѡиѡѡ тѡѡѡ приносѡѡ ѡ всѡѡѡ** (*κατὰ πάντα*) и за всѡ (*διὰ πάντα*) т. ј. твоје дарове од стране твојих вијерних приносимо теби по твојој заповијести и за све људе и за сва блага“. Јесу ли — питам ја г. Живковића — добила „та тумачења своју сталност, од којих се по благом произвољењу одустајати не смије“. Ви сте тумачили г. Живковићу у Раковцу ученицима својима друкчије, а Гркинић у Задру опет друкчије. Како то смије бити? Па онда ја се чудим и дивим како није Константинъ Никольскій протоіерей цркви Успенія Пресвятыя Богородицы, што на Сѣнной, који је написао књигу „Пособіе къ изученію устава Богослуженія православной цркви. С. Петербургъ 1888.“ дошао код вас да иште допуштење да може тумачити **тѡα ѿ тѡиѡѡ** у својој књизи на стр. 432. овако: Когда по произнесеніи словъ Христовыхъ, пѣвцы поютъ „Аминь“ Архіерей и священники продолжаютъ тайно молитву, въ которой говорятъ: „Поминающе сію спасительную заповѣдь“ т. ј. заповѣь о таинствѣ евхаристіи, и воспоминаая вся, яже насъ бывшая: крестъ, гробъ, тридневное воскресеніе, на небеса восхожденіе, одесную сѣдѣніе, второе и славное паки пришествіе“ **твоя** (т. е. дары) **отъ твоихъ** (т. ј. рабовъ), **тебѣ** приносяще о **всѣхъ** (*κατὰ πάντα*

т. е. людяхъ) и за **всѣ** (*καὶ διὰ πάντα* т. е. благодѣянія). Ја се чудим и дивим како није Протоіерей Алексѣй Мальцевъ настоятель православныхъ церквей въ Берлинѣ — при императорскомъ Росс. Посольствѣ и въ Потсдамѣ, који је превео Божественныя Литургији на њемачки с овијем натписом: *Die göttlichen Liturgien unserer heiligen Väter Johannes Chrysostomos, Basilios des Grossen und Gregorios Dialogos, Berlin 1890.* дошао код вас да иште допуштење да може на стр. 221. у тој својој књизи споменути реченицу овако протумачити: „Твоя (т. е. Дары) отъ твоихъ (— рабовъ), тебѣ приносяще о всѣхъ (— людяхъ) и за всѣ (— благодѣянія)“. Нека ми каже сад г. Живковић је ли „све што се на литургију односи, већ одавна протумачено, те да су та тумачења добила своју сталност“? Г. Живковић је мислио да сам ја тако малоуман да ћу у таким тугаљивим питањима изаћи голих руку без оружја само са својим тумачењима. Знај ја врло добро, с киме имам посла. Али је најљепше то што г. Живковић својега мишљења није знао ни бранити него су срећније то бранили г. Ј. Вукадиновић и Лазар Богдановић. Ја кад сам тумачио **тѡα ѿ тѡиѡѡ** имао сам споменуте писце пред собом и словенски текст не обзирући се на матицу. А сад видим из матице да имају право и г. г. Вукадиновић и Богдановић тумачећи споменути реченицу са гледишта грчкога и латинскога језика. Али се не могу да довијем откуда онда такovo тумачење Мальцеву, који је употребио преко четрдесет и њеколико извора при превађању и тумачењу својега дивнога дјела. Он је имао пред собом и *Renandota Liturgiarum orientaliu collectio*, у којој заиста долази на више мјеста споменути реченица, која гласи овако: *τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν δούρων σοι προσφέρομεν, κατὰ πάντα, καὶ διὰ πάντα, καὶ ἐν πᾶσιν.* *Tua ex tuis donis tibi offerimus, pro omnibus, propter omnia, et in omnibus*, па је ипак није тако схватио него је тумачи **тѡα** (дары) **ѿ тѡиѡѡ** (рабовъ) **тебѣ** приносяще **ѡ всѡѡѡ** (людѣхъ) и за **всѡ** (благодѣлніѡ). Ја мислим да то није Мальцев чинио без основа, јер његово је дјело особито и одликује му се пријевод дивним њемачким језиком и гдје год је сумњив словенски текст, такoва би мјеста он са грчком матицом испоредио и протумачио, као што је чинио и са споменутом реченицом. Нека нам дакле разја-

ени то г. Живковић, јер је Маљцев имао пред собом и Ловягина Собрание древнихъ литургій восточныхъ и западныхъ и којега г. Живковић цитира преко Лаврова. Нека нам дакле разјасни г. Живковић откуда таково тумачење код Маљцева, јер је његово дјело најновије од год. 1890., па се ипак не обзира на Renandota ни на друге него тумачи сасвим друкчије. Откуда то, кажите нам г. Живковићу? Ја мислим да то питање не ће бити од штете ни за кога што се покренуло; само може бити од користи. Још нешто. Г Живковић вели мени, рекао бих с презрењем, ово: „А завири ли г. Ж. у олтар онда, када свештеник свршује то приношење часних дарова, па уочи *прављење крсног знака дискосом и пуширом*“ и т. д. Ја бих г. Живковићу одговорио на то, ако би ми допустио, ово: Нека г. Живковић завири у

Службеник најновијих издања, па ће наћи после ријечи *тѣла ѿ тѣлоу* ове ријечи: *Сѣмъ глаголемомъ, дѣаконъ ѿлагаетъ рѣшѣ и прѣложъ рѣцк крестообразнк и под'емъ стѣй дѣкосъ и стѣй потиръ, и поклонителъ ѹмиленикѣ*. Нека испореди г. Живковић ове ријечи са својим ријечима, па ће се увјерити да бих ја по његову опису у олтару још њешто видио што у Службеникѣ нема. Откуда то?

А шта је са *вѣзъ истакнѣа*? Значи л' то без болова? Ту дакле не можете наћи брањеноца?

Напошљетку г. Живковић говори о језику српском тако наивно да се ја с њиме не могу о томе разговарати. А како ћу се и разговарати кад он вели у својој „Литургици“ на стр. 23. да су еванђелиста Јована „казивања високоумна“ !!!

Јован Живановић.

ЛИСТАК.

Б Е Л Е Ш К Е.

— (Кроно име Његове Светости Патријарха српског Георгија.) Као сваке тако и ове године прославила је Његова Светост дан св. великомученика Димитрија, домаћег заштитника и свога и својих предака онако, како може то прославити и највећи достојанственик у цркви и народу српском, и побожна душа српска. Све што човек чита у књигама, које описују живот и обичаје народа српског, а поименце како Србин крено име своје слави, све је то могао Србин и видети и чути на св. Димитрија код садањег патријарха свога. Још у очи дана могло се видети, како Њ. Светост хита у цркву да се на вечерњу помоли вишњем Творцу и своје патрону св. великомученику Димитрију. Са истим српским осећајем рано рани и на сам дан на јутрење које је свечано одслужено од месног и придворног свештенства, као што беше и у очи дана на вечерњу.

У обичајено време звонило је на службу Божју, а мало пред тим могли смо видети и Његово Високопреосвештенство господина Епископа Бачког Германа, који је похитао у Карловце да лично поздраву славу своје Патријарху. Сама литургија одслужена је врло свечано, као што смо ми Карловчани имали прилике и до сада видети о св. Димитрију од како на па-

тријаршиској столици седи Њ. Светост Патријарх Георгије. На служби Божјој начелствовао је Високопреосвештени Епископ Бачки, господин Герман Опачић, уз асистенцију високопречасне и часне госпде: Архимандрита беочинског и мандатара будимског Платона Телечког, Архимандрита и надзорника манастирских добара Гаврила Змејановића, протојереја карловачког Стевана Чобанића, протосинђела и професора богословије Митрофана Шeviћа, Илариона Зеремског и Јована Живковића професора богословије, затим архиђакон Лукијана Богдановића, придворног ђакон новосадеког Георгија Видицког, придворног ђакон карловачког Димитрија Бранковића и фенечког ђакон, који је тај дан и за јеромонаха произведен.

За време службе беше Њ. Светост у олтару где је одстојала до краја молећи се Богу и св. Димитрију, чије је кољиво на служби освећено. Гимназијски кор је врло складно и течно целу литургију отпојао а црква саборна била је испуњена побожним народом. После службе похиташе многи одлични и виђенији у двор, да лично поздраве свечарство преузвишеном свечару. Целокупно свештенство, које се тај дан у Карловци нашло, предводио је Високопреосвештени Епископ Бачки, Госп. Герман и по-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

здравео Њ. Светости крсно име. И поздрав и отпоздрав праћен је топлим и усрдним речма. После тога предводио је градоначеоник карловачки г. Светозар Јанковић заступнике града карловачког, месни кр. котарски суд и у опште чиновништво, професореку колегију, учитељско особље основних школа, грађане и опште све госте, који се тога дана искупише и поздрави у име свију тих топлим речма Њ. Светости славу свечарску са жељом да милостиви Бог подари Њ. Светости кренка здравља, да може још много година овако лепо дочекивати своје крсно име на корист домовини, цркви и народу свом.

Њ. Светост се захвалила на тој искрености и лепој нажњи са жељем, да и сви скупљени са својима на дому исто тако могу славити много и дуго своје крсно име, које је једна од првих особина народа српског. За тим се удалише сви гости целивајући св. десницу своје Патријарху. Свечани обед заказан је за 1 сат по подне на који се искупио према тескобним локалитетима сарамерно велики број одличних гостију. На обеду је свечарски колач пресекао сам Преузвишени Домаћин са својим гостом, Високопреосвећеним Епископом Германом, а по том напио у славу Божју и св. Димитрија, крсно име својих прадедова. За тим је здравицу здравио својим милим гостима, које жели у већем броју до године видети, када ће их моћи примити у себе нови величанствени двори, у којима жели до године своје крсно име прославити. За овим је Преосвећени Епископ бачки Герман наздравио Њ. Светости са жељом да Њ. Светост много година дочекује и проводи своје крсно име и лепо обичај српски, па да поживи како до сада тако и од сада на корист својој отаџбини, српској цркви и народу. Одушевљено беше отпевана песма уз здравицу, за којом је било још много таквих, и све у здравље и дуг век данашњег свечара Патријарха српског Георгија, којом приликом се сви сећаху и помињаху добра дела Њ. Светости, која је за ово кратко време учинио цркви и школи народној.

Обед је трајао до 5 сати, када се и сви гости разидоше са великом и мелем утехом, да одржавање старих српских обичаја, особито крсног имена могу у данашњим приликама бити добар и јак бедем против свега, што би могло наудити и цркви и имену српском.

Народна песма каже: „*Ко крсно име слави, оном и помаже*“. Па, помогао Бог и свети Димитрије српском Патријарху Георгију, који овако достојно прославља св. Димитрија, крсно име своје и својих прадедова, дајући тиме примера и народу

своме, да слави славу своју, крсно име своје, свечарство своје, ту карактерну црту народа српског, коју у аманет оставише прадедови српски — по томству свом. Ђ.

— (**Школски савет**) држао је 19. октобра о. г. своју седницу у Карловцима под председништвом Његове Светости, преузв. г. Патријарха српског Георгија. Присутни су били чланови: прота Јован Борота, др. Мих. Полит, Стеван Јазић, Теофил Димић и заменик главног шк. референта Никола Ђ. Вукићевић, а перо су водили: секретар др. Лаза Секулчић и подсекретар Душан Јанковић. — Решено је преко четрдесет предмета, међу којима су били понајвише извештаји о уписивању ученика и ученица у српске учитељске школе и више девојачке школе. У нову пакрачку учитељску школу уписало се 16 приправника; у сомборску учитељску школу уписало се у I. разред 14 мушких и 58 женских, а у I. разред женске препарандије у Г. Карловцу уписало се 8 ученица. У сомборској препарандији има сада свега 57 ученика и 113 ученица, а у горњо-карловачкој 22 ученика и 33 ученице. — За препарандију пакрачку одобрен је потребни трошак за набавку учила. — Сви ученици пакрачке препарандије, које је управа препоручила, осим једног, добили су стипендије. — У горњо-карловачкој препарандији добило је стипендију њих 15 ученика и ученица, а у сомборској њих тројица. — Професорима сомборске и горњо-карловачке учитељске школе утврђена је плата са 1200 фор. и станарина са 200 фор. — Издани су декрети учитељима: Михаилу Радовановићу из Башахида и Душану Шкопарији из Парага.

— (**Рукоположења у Архиепископату**). Дана 21. о. м. рукоположен је свршени богослов г. *Илија Шумановић* из Шида за ђакона; а дана 22. о. м. за пресвитера. Г. И. Шумановић одређен је за администратора парохије у Горњем Товарнику — код Шида.

Катихета срп. велике гимназије карловачке и магистар богословије г. *Добривој Браниковић* ступио је 20. октобра о. г. у манастиру Гргетегу у *монашки чин* и добио је име *Димитрије*, а 22. окт. рукоположен је у Карловцима за јерођакона.

— (**Са трећег међународног старо-католичког конгреса.**) Трећи тај конгрес одржан је ове године 16. (28.) августа у древном холандском граду *Роттердаму*. Први је одржан г. 1890 у *Келну*, а други г. 1893 у *Луцерну*. Састаје се сваке друге године по одлуци првог конгреса.

Цељ тих конгреса је „да зближи међусобно не



само репрезентанте различних старокатоличких општина, него и других независних од папства цркава, а једних истинитог хришћанског јединства.“

И ако задатак овога трећег конгреса није директно био тај, да буде одговор гордоме позиву римскога папе Лава XIII. за сједињење под његовим главенством, из речи свију говорника конгреских избијао је индиректан протест против таквог умишљаја пишиног.

Како се мислило и осећало на томе конгресу, нека сведоче и ове речи епископа немачке старокатоличке цркве — *Рајнкенса*. Он је рекао и ово:

„Кроз цивилизоване народе данашњег времена тече струја материјализма не само у посматрању света, него и у практичном жиготу. И он толико влада над данашњим животом, е се борба за идеална блага, а наиме за религијозна исповедања, многим чини глупошћу, а за владаре земље она се јавља као неки камен спотицања и незадовољства. А овамо се односи и то, што се помесна римска црква држећи себе васељенском и јединственом црквом Христовом — искључујући из ове две стотине милијона хришћана, — у суштини својој претворила у политичку корпорацију, те назива себе „савршеним друштвом“ (*societas perfecta*). Њезина пак глава — папа — хоће да претставља собом цара над царевима на земљи — као његов заменик. Та црква, римска, сматра себе узорном државом и узноси се над свима другим државама. Замишљајући, да је сам Бог оделио, у поретку света, цркву и државу, она је у силабусу од 8. децембра 1804 г. истакла, непомирљиве с најновијим државама, догмате, који треба да буду непроменљивом нормом основних државних закона свега света...“

При таквим захтевањима узбуниле се државе. Крај речи „културна борба“ дркћу силни овога света и моле закључак мира. Они вичу: „мир, мир.“ а ипак, рећи ћемо с пророком, — „мира нема.“ (Јерем. VI. 14. VIII. 11; Јез. XIII. 10. 16.)

У то исто време јака социјална сила папске државе, својим грдним богатством, које све више расте, и својим брижним и свакојаким средствима, код свију неслагасних с њима, подрила је јунаштво многобројних хришћана развога исповедања тако, да и они поштују и хвале мир где никако мира нема. Ови додуше желе победе здравога учења, но они неће да се боре за њ из бојазни, да не би претрпели и страдали за њ. Тихим жалбама и молитвама уздају се, да ће достигнути оно, што желе...

Борбу за срећом сви признају праведном; али њу називају данас борбом за битисањем. Оно, што

земни човек данас назива срећом, оснива се на имању, част и уживању. Али, сунце те среће одбија густу сенку трулежи. *Истинито благо налази се у унутарњем миру*, а тај мир — мир божји — може да нам даде само црква.

Ми се боримо за тај мир. У борбу нас гони Рим, јер онај мир који хоће Рим, никако није мир. Истинитом миру је корен у истини, он се открива у љубави и постизава се у правди наравственом слободом. Рим не трпи те слободе, он још и сад чини насиља својим индексом, интердиктом и инквизицијом.

Кад би он хтео да тражи само религијозне цели, морао би се одрећи тих принудних средстава, јер она само смућују (и изазивају на реакцију. Ур.) умове. Но Рим тражи сасвим другу цель, наиме — *светску власт*. А наша борба и јесте наперена баш против те системе, против тога насиља, а не против појединих лица, ма да би та лица и била противници наши. Па за то у тој благодарној борби треба сви да удружено узму учешћа, и тада ће се брже остварити првосвештеничка молитва Христова: „да сви једно будемо.“

Тако епископ Рајнкенс, а епископ швајцарске старокатоличке цркве, *Херцог*, додаде још:

„Ми нисмо пророци, но тврдо верујемо, да се свет неће поватиканити; напредно човечанство неће принети своју слободу на олтар римских папа. — Утрехтска црква дала нам је леп пример; будућност није на путу роштва и насиља. Још је ноћ, но већ руди зора. Христос је наша светлост и у Његовој светлости ми видимо, да смо, не пазећи на све разлике, деца једнога и истога дома; и не пазећи на све разлучење, да ми нисмо туђи у њему, — јер дом наш, дом свију нас, сазидан је и одржава се на једном и истом крајеуголном камену — на Христу.“

Зар то није најбољи и најискренији одговор наши Лаву XIII. и његовој — конференцији!

— (*Јуда посла од некога Дворжака.*) у „Бранику“ је обелодањено мрачно писмо некога Јована Дворжака, уредника, издавача и архијеп. тајника у Софији, којим он — болан мајци — онако испод жита исзива наше свештенике по Банату на унију. И нама је од једног свештеника из Баната, послан такав један „позив“ са извештајем, да су те позиве Дворжакове добили тамо многи наши свештеници, са позивом, да служе св. литургију за остварење уније. Уједно су им стигле и неке карте дописнице, са текстом пристајања на унију, да их потпишују. Дотични свештеници ће наћи и за тај позив и за те карте места у својим домовима, а разуме се, да на исте неће ни једном речи одговарати. Него ће, ако

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

и где потребно буде упозорити своје стадо на вука који се прикрада. Своју пак хришћанску и православу дужност, у погледу молитве за сједињење, и од сад ће — без икаквог позива него по дужности својој — вршити, молитвом при свакој св. литургији, у јектенији: „соединити ихъ святѣй своей собориѣй и апостољетѣй церкви“ — а та је црква православна, од које су римљани отпали, и којој нек се поврате, пак је сједињење готово.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

— Чудеса пресвете Богородице. *С кратким поукима* написао *игуман Дионисије Миковић*, управитељ манастира *Бање* у Боки Которској. — *Књига прва*. — Прештампано из „*Бос.-Херц. Источника*.“ — Сарајево, прва српска штампарија Ристе Ј. Савића, 1894. — 8-на, стр. 112. — Цена 25 новч.

а. вр. — Књигу ову издала је Митрополија Дабробосанска, а може се добити код уредништва „Источника“ у Сарајеву.

У овој књизи садржано је двадесет чудеса свете Богоматере, која је вредни писац описао по разним авторима, а уз свако чудо додата је лепа морална поука. Захвални смо честитом писцу на овој красивој работи. А књигу ову препоручујемо што толије свакој српској православној кући ради утврђења у хришћанској вери и моралу.

ОДГОВОРИ УРЕДНИШТВА.

Г. Ј. Ж. у К. Учинисмо Вам по вољи.

Г. В. В. у С. Вама не можемо.

Г. И. В. П. Уступите другом.

Г. Т. К. у Ф. Послали смо Вам.

ОГЛАСИ.

ЈАВНА ДРАЖБА. 174 2—3

Дана 1. (13.) новембра т. г. у 10 сати пре подне продаваће се на јавној дражби у манастиру *Беоцину* овогодишња *шумска сеча*, која се састоји из 24 катастр. јутра.

Лицитациони услови могу се сваки дан до дана лицитације у манастирској писарни видити.

Питманлук је 500 фор.

У *Манастиру Беоцину*, 14. (26.) окт. 1894.

Управа манастира *Беоцина*.

СТЕЧАЈ. 172 2—2

Пошто избрани учитељ није могао заузети своје место, јер је међувремено наименован за учитеља на друго место, расписује се по ново стечај за *учитеља на српској вероисповедној школи* на суботичким салашима — *Келебији* са роком до 3. новембра о. г.

Плата учитељска је у готовом новцу: 360 ф. и 20 фор. у име шк. послуге и за набавку шк. потреба и писаћег прибора, уживање баште до 3 кат. јутра, која је засађена виноградом и воћњак, осим тога пристојан стан, огрев за школу и учитеља.

Жеља је општине суботичке, да се деца осим прописаних предмета обучавају практично у воћарству, виноградарству, челарству и другим струкама економије, с тога ће се при избору нарочита пажња поклонити оним компетентима, који покажу, да су у том вешти.

У *Суботци*, 16. октобра 1894.

Милан Милосављевић
председник шк. одбора.

Ђорђе Гојковић
прив. перовођа шк. одбора.

К. 1114. 1115/330 ex 1894.

СТЕЧАЈ. 173 2—3

Расписује се стечај на упражњену парохiju I. класе у *Старом Футогу*.

Интеркалара има.

Компетенти имају своје добро инструисане молбе путем својих претпостављених власти до 18. (30.) новембра 1894. потписаној консисторији поднети.

Из седнице епархијске консисторије у Новом Саду 11. (23.) октобра 1894.

Консисторија Епархије Бачке.

СТЕЧАЈ. 174 1—3

На две новоотворене четвртне школе I-ог и II-ог мешовитог разреда у *Мокрину* — од којих ће се једна *учитељем* а друга *учитељицом* попунити — овим се расписује стечај.

Плата је, како учитеља тако и учитељице: 600 фор.; у име станарине: 120 фор.; у име огрева: 50 фор. Сва ова берива примаће се из српске правосл. црквено-школске општине.

У исто време, а на основу налога сл. Епарх. Шк. Одбора у *Темнишвару* од 22. септембра о. г. бр. 318. — овим се и на место оболелог учитеља *Емила Нинковића* расписује стечај. Плата је и за ово место: 600 фор.; у име станарине: 120 фор.; у име огрева: 50 фор. с том разликом: што ће се учитељ, који на ово место буде изабрат, наплаћивати из овомесне полит. општине. Уједно се примећује: да ће онај *учитељ*, који на ово место буде изабрат, уживати само *половину* плате све донде, док поменути оболели учитељ не буде у закониту мировину стављен, што ће бити најдаље до нове односно до краја ове шк. године. С тога нека г. г. компетенти у

својим молбеницама изволе и то назначити: на које од ових места компетују?

Изабраним учитељима односно учитељици спадаће у дужност све школском уредбом прописане предмете у школи предавати и уједно доказати: да су испит из мађарског језика положили.

Рок стечајевима је 12. новембра о. г.

Из седнице српског правосл. школског одбора држане у *Мокрицу* 19. октобра 1894. год.

Ник. Николајевић Мих. пл. Риђички
первоваџа. председник

К. 657./495. ex 1894.

СТЕЧАЈ. 168 3—3

Расписује се стечај на упражњену *парохију* VI. разреда у *Петровци*.

Компетенти имају своје ваљано устројене молбенице поднети овој консисторији путем својим најдаље до 3. (15.) новембра 1894.

Из седнице аухидијецезалне консисторије, држане у Карловци 11. (23.) октобра 1894

Архидијецезална Консисторија.

К. 631./513. ex 1894.

СТЕЧАЈ. 169 3—3

Расписује се стечај на упражњену *парохију* VI. разреда у *Врдишци*.

Компетенти имају своје ваљано устројене молбенице поднети овој консисторији путем својим најдаље до 3. (15.) новембра 1894.

Из седнице архид. консисторије држане у Карловци 11. (23.) октобра 1894.

Архидијецезална Консисторија.



ЛИВНИЦА ЗВОНА И МЕТАЛА АНТОНА НОВОТНИЈА У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако, да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у тороњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованог гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

198 20 - 26

Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табуку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За стране земље: на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Поједини бројеви стају 10 новч.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Новом Саду.